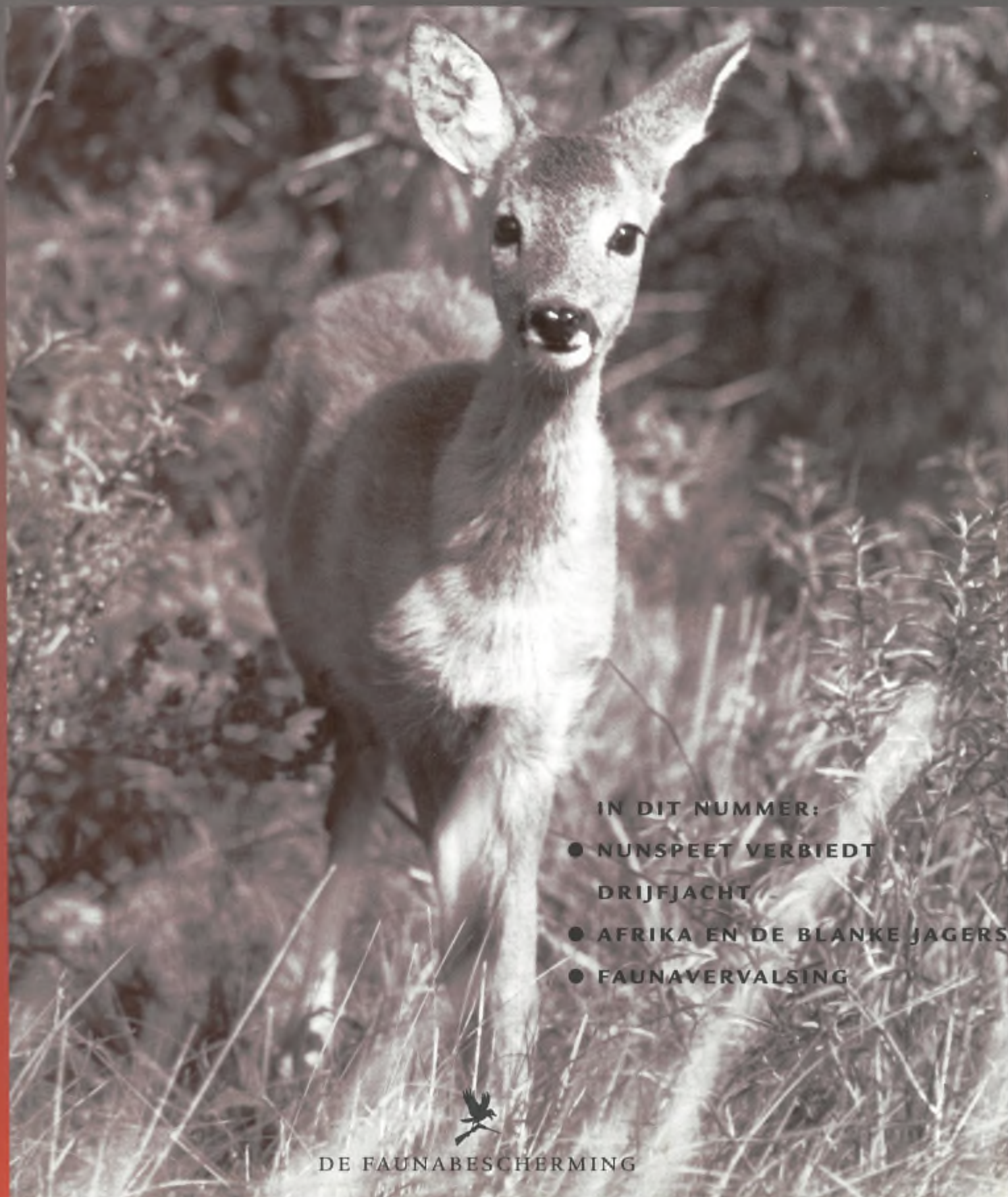

DECEMBER 1998 JAARGANG 23 NUMMER 4

argus

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

IN DIT NUMMER:

- NUNSPEET VERBIEDT DRIJFJACHT
- AFRIKA EN DE BLANKE JAGERS
- FAUNAVervalsing

DE FAUNABESCHERMING

ISSN 0166-5073 Argus is het kwartaaltijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u de De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong, Harm Niesen, Norman van Swelm, Cateljine Verhoeven en Harry Voss.

Redactieadres Gerard Ellenbroek,
Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn,
Telefoon (055) 360 43 35, Telefax (055) 360 43 36

Fotoredactie Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen,
Telefoon (0575) 51 54 62, E mail: srbvormgevers@antw.nl

Vormgeving studio RB Vormgevers, Zutphen

Druk Veldhuis, Raalte

Donateursadministratie Postbus 150,
6870 AD Renkum

Doelstelling De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsberg, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, H. Pluijmakers, J. Poeder, R. Stockmann, C. Verhoeven, S.H.D. Voss.

Adviseur G. Udo.

Secretariaat Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk-Noord 135,
1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00.
E-mail: faunabescherming@wxs.nl

Penningmeester Mw. R. Boeve-Bant, Postbus 76,
1243 ZH 's-Graveland, Telefoon (0294) 25 13 19

Regiogroep Limburg Postbus 27, 6114 ZG Susteren,
Telefoon en telefax (046) 449 28 48

Knipselkrant Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbank-nummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar:
Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

4 Harm Niesen: Naar een verantwoord faunabeheer? Faunabeheereenheden en Faunafonds tegenover Wildbeheerseenheden en Jachtfonds: Een verbetering voor de dieren?

5 G. C. Van Leeuwen: Reeën in de Amsterdamse waterleidingduinen Verslag van de gang van zaken rond het reeënonderzoek in de AWD.

5 Norman van Swelm: Nederland distributieland De Nederlandse politiek en het falende milieubeleid

6 Niko Koffeman: Nunspeet verbiedt drijfjacht op wilde zwijnen De gevolgen van het drijfjachtverbod in de gemeente Nunspeet reiken verder dan de gemeentegrenzen van deze Veluwe plaats.

8 Gerard Ellenbroek: Afrika en het trauma van de blanke jagers Het genadeschot 4a van de serie over de invloed van de jacht op het uitsterven van diersoorten.

12 Niko Koffeman: Faunavervalsing: over zwemmende reeën en blaffende herten Jagen en faunavervalsing zijn begrippen die nauw met elkaar verbonden zijn. De auteur legt uit waarom.

15 Niko Koffeman; Jagers, het blijven nomaden Nu het 'genieten' van de jacht in Nederland steeds moeilijker wordt, moeten de jagers steeds verder weg voor de ware kick.

16 Ton Ebben: De wolf in Nederland Over de activiteiten en de noodzaak van de SWN.

18 Natuurmonumenten: Ganzen met roze snavels moeten wij niet! Hoe één van onze grootste terreinbeheerders uit angst voor schadeclaims van boeren zijn terreinbewoners verloochend.

19 Niko Koffeman & Harry Voss: Welja, een dagje Weina Faunabeschermers waren getuige van een jachtpartij in het natuurgebied Weina bij Apeldoorn.

20 Frank Wassenberg: Haal de nerts uit het 'verdomhokje' De stichting 'Bont voor dieren' houdt een pleidooi voor het beëindigen van de nertsenfokkerij.

21 Mercedes column

22 Bob Hagen: Een bezoek aan een 'nette' drijfjacht Een ooggetuige verhaalt over zijn ervaringen tijdens een drijfjacht op de Veluwe.

23 De buit van vos(s) Vaste rubriek.

24 Geurt Besselink: Kwakkelwinterochtend

foto omslag Ree in het duinstruweel (foto: Harm Niesen) zie pagina 5 en 12 t/m 15

Beste donateurs, medewerkers en sympathisanten,

Dit keer eens een persoonlijk getint bericht van uw voorzitter. Bij de jaarwisseling. Het was weer een druk jaar. Veel activiteiten. Teveel om op te noemen. Als u Argus geregeld leest bent u al aardig op de hoogte.

Soms zeggen de mensen hoofdschuddend tegen mij: 'Wat maak je je druk om al die dieren? Er zijn toch wel belangrijker problemen? En het faunabeheer is toch redelijk goed democratisch geregeld?' Dan zeg ik verbaasd: 'Weet u eigenlijk wel waar u het over hebt?' Ik begin natuurlijk met toe te geven dat er nog massa's andere problemen zijn. We zouden nog wel twintig andere stichtingen kunnen oprichten ter verbetering van de menselijke samenleving. Ik vraag dan: 'En hebt u ook enig idee waar al die ellende vandaan komt?' Steevast antwoordt men: 'Allemaal verschillende oorzaken'. Ik weer: 'Nee, die ellende komt vrijwel allemaal voort uit dezelfde oorzaak: De verwrongen mentaliteit van de mens ten opzichte van levende wezens. Kosovo, Tjoelker, China, Göteborg, Sudan, Irak, Zuid-Afrika etc.' 'Maar zei u daarnet niet: Alles keurig democratisch geregeld? En hebt u dan wel eens iets gelezen over de nieuwe Flora- en faunawet en de totstandkoming daarvan? Kunt u volhouden dat er een democratisch evenwicht is gevonden, als u weet dat 33.000 jagers nog steeds mogen schieten op 2.000.000 dieren, terwijl er 3.500.000 natuurbeschermers tegen zijn?'

En tegen degenen die zeggen: 'Dat helpt toch allemaal niks' schreeuw ik 'Oh nee, ziet u dan niet dat er wel degelijk een mentaliteitsverandering op gang is gekomen de laatste twintig jaar? En denkt u niet dat dat nog maar een begin is van de omslag met betrekking tot natuur- en milieubescherming. Zorg dat u straks tegen uw kinderen en kleinkinderen kunt zeggen: Daar was ik ook bij!'

Optimistisch kijken we naar het nieuwe jaar 1999. Meld u aan, werf een donateur. Werk met ons mee en doe dit met plezier. Zorg dat u erbij bent. Succes komt!

Wij wensen u een goede jaarwisseling toe met een goede levensvisie.

A hand-drawn illustration of a right hand holding a pen, writing a signature. The signature is written in a cursive, flowing style and reads 'Jeen Poeder'. The hand is positioned at the top right of the signature, with the pen tip touching the end of the name.

*Jeen Poeder,
voorzitter De Faunabescherming*

Oproep

SPONSORS GEZOCHT!!

Al enige tijd maakt De Faunabescherming gebruik van de mogelijkheid om zich via donateurs, die deelnemen aan de Grote Sponsor Loterij, wat extra financiële middelen te verschaffen. Dat werkte als volgt. Deelnemers aan de Grote Sponsor Loterij kunnen aan de organisatoren van de loterij opgeven voor welke (non-profit) stichting of vereniging zij willen meespelen. Als een vereniging of stichting (minimaal) tien deelnemers heeft, draagt de Sponsor Loterij voor elk lot zes gulden aan sponsorgeld aan haar af. Deze regels zijn nu veranderd.

Vanaf 1 januari 1999 moet een organisatie minimaal vijftig deelnemers aan de Loterij op haar naam hebben staan om in aanmerking te komen voor deze sponsoring. Vandaar deze oproep!

Wilt u voor de Faunabescherming deelnemen aan de Grote Sponsor Loterij, dan doet u ons daar een groot plezier mee. Als u nog vragen heeft, kunt u terecht bij het secretariaat (Pauline de Jong).

Adres en telefoonnummer vindt u hiernaast in het Colofon.

NAAR EEN VERANTWOORD FAUNABELEID

Het staat er zonder vraagteken of voorbehoud. Dat wijkt nogal af van de meestal vrij pessimistische toon van deze rubriek. Laten we het er toch maar op wagen. Aanleiding voor deze lichte vorm van optimisme is dat we langzamerhand steeds meer inzicht krijgen in de gevolgen die de invoering van de Flora- en faunawet zal hebben. De nadelen hebben we al enkele malen breeduit besproken, nu dus maar aandacht voor een paar lichtpuntjes. Hoewel... Vanaf het begin hebben we geprobeerd te verhinderen, dat jagersclubs straks de wettelijke status van 'faunabeheereenheden' zouden krijgen. Die naam zou alleen gebruikt mogen worden als de deelnemers daaraan zich werkelijk met het beheer van de gehele fauna bezig zouden houden. Dan zouden er deskundigen op alle onderdelen van het faunabeleid deel van uit moeten maken. En zouden jagers slechts uitvoerders van het verantwoorde faunabeleid kunnen zijn. Hoewel enkele kamerleden in 1994 een lichte poging in die richting hebben gewaagd, is dat idee in de nieuwe wet geheel verlaten. Het slechte nieuws is dus, dat faunabeheereenheden in de verste verte niet uitvoeren, wat hun naam suggereert. Het goede nieuws is, dat ze ook niet zo heel erg veel meer mogen. De in een faunabeheereenheid samenwerkende jagers moeten in minstens vijfenzeventig procent van het werkgebied jachtgerechtigd zijn. Het werkgebied is een aaneengesloten geheel, dus inclusief bebouwde kommen en andere onbejaagbare gebieden. Voor dat gebied maken zij een 'faunabeheerplan', waar-

in wordt aangegeven welke maatregelen de jagers denken te nemen ten behoeve van de grondgebruikers (lees: boeren). 'Fauna' heeft dus alleen betrekking op dieren die geschoten mogen worden, 'beheer' is een ander woord voor regulatie oftewel jacht. Waar blijft het goede nieuws nu? Het lijkt aannemelijk, dat veel jagers helemaal niet zitten te springen om die faunabeheereenheden. Veel jagersclubs zullen wel gewoon wildbeheereenheid willen blijven. Dan hebben ze niet meer de lasten van het faunabeheerplan, maar kunnen ze ook nooit vergunning krijgen om op iets anders te schieten dan de bekende vijf (of zes) soorten: houtduif, wilde eend, konijn, fazant en haas. Dus geen

kraaien, smienten, vossen, en dergelijke. Voor alle soorten jagers geldt trouwens, dat ze alleen nog aansprakelijk kunnen worden gesteld voor schade, die door deze vijf soorten is aangericht. Jagers zijn straks niet meer verplicht iets te doen aan schade die door andere soorten wordt veroorzaakt. Daarmee is het beruchte artikel 45 uit de Jachtwet, dat de jager aansprakelijk stelde voor schade door alle onder die wet vallende diersoorten, gelukkig bijna verdwenen. In plaats van het door jagers gedomineerde Jachtfonds komt er een Faunafonds, waarin ook andere deskundigen - iets - meer te zeggen hebben. Jagen hoeft dan geen voorwaarde meer te zijn om voor een schadeuitkering

in aanmerking te komen. Een laatste lichtpuntje is, dat niet alleen jacht - dat is het schieten op de vijf soorten - maar ook alle andere vormen van schieten en doden van wilde dieren verboden zijn in gebieden die niet minstens veertig hectare groot zijn. Daarvoor kunnen in de nieuwe wet geen vergunningen worden gegeven. Zou het dan echt afgelopen zijn met het bestrijden van konijnen op begraafplaatsen, houtduiven en vossen in volktuintjes en kraaiachtigen in de bebouwde kom?

Harm Niesen

*Hoogzit in De Steeg
(foto: Rob Busser).*

AMSTERDAMSE WATERLEIDINGDUINEN

In 1984 werd de jacht in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) officieel stopgezet. Er mocht alleen nog worden geschoten onder het mom van 'wildbeheer'. Jagers lachten in hun vuist, omdat er nu gejaagd mocht worden zonder ervoor te betalen. Begin 1997 heeft de gemeenteraad van Amsterdam echter besloten om nu ook de beheersjacht te beëindigen voor een proefperiode van vijf jaar. In deze proefperiode wordt onderzoek verricht naar de effecten van dit gewijzigd beheer. Na afloop van de periode zal de raad beslissen of de beheersjacht voorgoed verleden tijd is. In het onderzoek wordt onder andere gekeken naar de drinkwaterkwaliteit. Daarnaast zal onderzoek worden verricht naar de effecten in gebieden buiten de AWD, waarbij vooral de verkeersveiligheid en de schade aan derden een rol spelen. Tenslotte zullen ecologische aspecten in het onderzoek worden betrokken, waarbij wordt gedacht aan het duinecosysteem en het dierenwelzijn. Tot zover is dit allemaal zeer begrijpelijk en zinvol.

In de projectomschrijving wordt echter uitgelegd hoe één en ander in zijn werk moet gaan. En dan blijkt hoe 'jachtvrij' de Waterleidingduinen werkelijk zijn: 'Het gevolg voor het welzijn van de reeën wordt getoetst door jaarlijks steekproefsgewijs metingen van de conditie en de ontwikkeling van de reeën te verrichten. De conditie van de reeën zal worden bepaald door een minimale jaarlijkse steekproef, door enkele dieren te schieten en het vetgehalte en lichaamskenmerken te meten (circa vijftien tot twintig dieren). De conditie is een maat voor het dierenwelzijn'. In 1998 zijn tweeëntwintig reeën in het kader van dit wetenschappelijk onderzoek geschoten.

G.J. van Leeuwen

Een ree in de AWD heeft mogelijk in de toekomst niets meer te vrezen van jagers (foto: G.J. van Leeuwen).

NEDERLAND DISTRIBUTIE- LAND

Met stomheid geslagen, de adem bijna afgesneden, het hart kloppend in de keel nam hij er kennis van: de aanleg van de A73, gepland door het prachtige Maasdal over dassen- en korenwolfburchten, dreigt niet door te gaan. Het gezicht van de aardigste huisjesmelker van Nederland, de VVD-er Jos van Reij, sprak boekdelen. Zo gaat Nederland natuurlijk wél naar de knoppen. Zo verliezen wij natuurlijk wél onze internationale handelspositie. En onze enige toeristische attractie van de toekomst - de folders 'Wonen in Infrastructuur' liggen al klaar - gaat in rook op. De weg zou bovendien een eind maken aan oubollig Limburgs gezeur over 'bronsgroen eikehout', gewoon door er overheen te razen.

Alles was zo zorgvuldig opgebouwd: premier Kok had alles op alles gezet om inspraak uit te roeien, het Kroonberoep afgeschaft. Kok was tijdens de wateroverlast naar Frankrijk en België gereisd om die Franzosen en Belsen te manen niet langer te bouwen in het stroomgebied van de Maas, waarna het kabinet een week later unaniem de aanleg van de A73 in het Maasdal had gesteund. De Minister van VROM, mevr. de Boer, had nog gezegd dat deze variant voor het milieu een uitstekende keus was. En dan nu dit. Door die vervelende Netelenbos. Moet je nagaan, PAARS II, een kabinet van sjouwers en bouwers met nota bene de man van Neelie Pepererin. Alles kon worden aangelegd, Nederland één rijbaan in een zee van huizen. En steun in de kamer is maximaal, was daar niet Adri Duijvestein (PvdA), de man die 700 pagina's nodig had om aan te tonen dat hij Den Haag niet failliet had gebouwd, maar door Haagse huisbazen wel op handen werd gedragen vanwege de kolossale bedragen die ze kregen voor hun krotten. Let op mijn woorden als PAARS II nog een dag langer blijft bestaan gaat er niets door, geen Maasvlakte, geen Betuwelijn, geen Schiphol, geen Westerscheldetunnel, geen Hanzelijn, geen HSL laat staan een HSL met een tunnel van negen miljard eronder. Niets, blijven wij nog jarenlang opgescheept met dat bronsgroen eikenhout. Wat een land.

*In navolging van
Staatsbosbeheer
en Natuurmonumenten
verbodde de gemeente
Nunspeet afgelopen maand
de barbaarse drijfjacht op
wilde zwijnen.*

*Dit middeleeuwse en zeer
wrede tijdverdrijf is hiermee
teruggedrongen tot enkele
particuliere landgoederen
zoals Weina in Epe en het
Kroondomein bij Apeldoorn.*

*Saillant detail:
het 3200 hectare grote
natuurgebied van de
gemeente Nunspeet omvat
ook de Elspeter struiken.
Jachtgebied van (gepacht
door) de ex-havenbaron
Van Beuningen, een bejaarde
jachtvrind van ZKH Prins
Bernhard, die er een
gewoonte van maakte
ook Prins Willem Alexander
uit te nodigen bij zijn
drijfjachten.*

Prinselijk klimrek verliest nut!

NUNSPEET VERBIEDT DRIJFJACHT OP WILDE ZWIJNEN

Niko Koffeman

In 1993 stuitten een aantal waarnemers van de Faunabescherming op zo'n drijfjacht in de Elspeterstruiken, waarbij het opmerkelijk was dat de waarnemers aan de praat werden gehouden door de inzittenden van enkele Nassaublauwe Golfjes GTI, geen alledaagse verschijning in de Elspeterstruiken. Toen onze waarnemers zich realiseerden dat dit rook naar Nassaublauw bloed, spoedden ze zich naar het hek dat de Elspeterstruiken scheidt van het Kroondomein. Net te laat. De kroonprins, zoals bekend niet gezegend met een atletische gestalte, had zich in paniek met zijn jachtgeweer over het twee meter hoge prikkeldraadhek gewerkt, en werd door een daar klaar staande auto in veiligheid gebracht, voordat de aanwezige cameraploegen zijn vlucht-poging hadden kunnen registreren. Tijdens dezelfde jachtpartij stuitten onze waarnemers nog wel op een bloednerveuze bejaarde Van Beuningen, die zojuist een zwijn aangeschoten had, en wegens de aanwezigheid van de camera's niet het genadeschot wilde geven. Toen Rita Stockmann hem sommeerde dat alsnog te doen, gaf hij uiteindelijk na enkele minuten, zwetend en trillend, alsnog gehoor aan de sommatie, met een plotseling geweer-schot, daarmee cameraregistratie alsnog ontlopend.

Prinselijk klimrek

Omdat de prins niet geheel zonder kleerscheuren was weggekomen en de schrik er behoorlijk in zat wegens de opblazende maatschappelijke discussie over de plezierjacht, besloot de prins in 1994 niet deel te nemen aan de drijfjachten in de Elspeterstruiken. Insiders meldden zelfs dat Hare Majesteit hem de deelname had verboden, wegens de eerder gemelde smadelijke en riskante aftocht. In 1995 ging de Majesteit als-

nog overstag door de prins opnieuw toe te staan deel te nemen aan de drijfjachten in de Elspeterstruiken, echter onder voorwaarde dat over het hek tussen Elspeterstruiken en Kroondomein een prinselijk klimrek geplaatst zou worden, waarmee in geval van 'calamiteiten' zoals in 1993 een wat meer 'royale' aftocht verzekerd zou zijn. De prins zou tijdens de drijfjacht geposteerd worden in de nabijheid van het klimrek, en zodra met portofoons uitgeruste beveiligers melding zouden maken van 'verdachte personen' in het gebied, zou de prins direct en ongezien kunnen vertrekken. Die opzet werkte tot in 1997.

Totdat de gemeente Nunspeet, overigens zonder zich dat te realiseren, roet in het eten gooide voor de prins. De gemeente Nunspeet kent voor het verpachten van de jacht een zogenaamde inwonerseis. Om de jacht te mogen pachten is het noodzakelijk inwoner te zijn van Nunspeet, Elspeet, Hulshorst of Vierhouten. Zoals bekend is de prins inwoner van geen van deze gemeenten zodat de gemeente Nunspeet geen flauw vermoeden had van het feit dat de prins als gastjager deelnam aan jachtpartijen op haar grondgebied, temeer daar deze deelname nooit gemeld werd. Merkwaardig genoeg overigens, omdat in de regel de burgemeester ingeseind behoort te worden wanneer een lid van de Koninklijke familie zijn gemeente bezoekt. Omdat deze bezoeken echter incognito plaatsvonden, bleek de gemeente niet op de hoogte te zijn.

Drijfjachtverbod

De gemeenteraad van Nunspeet had om die reden ook geen bijzondere moeite om met het voorstel de zeer wrede drijfjacht op wilde zwijnen in de nieuwe pachtperiode (1998-2004) te verbieden

in navolging van andere terreinbeherende instanties. Toen de Faunabescherming echter, direct nadat het besluit in de raad bekrachtigd was, bekend maakte dat daarmee Prins Willem Alexander één van zijn favoriete jachtgebieden verloor, werd de gemeente Nunspeet verrast door een stortvloed van telefoontjes van persvertegenwoordigers. Aanvankelijk werd gezegd dat de gemeente Nunspeet niet op de hoogte was van de jacht door de prins in de Elspeterstruiken, vervolgens werd ten stelligste ontkend dat de prins ooit ter plaatse gejaagd zou hebben, daarna werd met grote stelligheid het bestaan van het prinselijk klimrek ontkend, en vervolgens kregen ambtenaren van de gemeente Nunspeet een spreekverbod om over deze kwestie de pers te woord te staan. KRO's ontbijttelevisie zond beelden uit die het bestaan van het prinselijk klimrek bevestigden, maar we mogen ervan uitgaan dat het klimrek nu het zijn functie verloren heeft er niet lang meer zal staan. Wij tonen het u hierbij nog een keertje en wie het bezoeken wil, zal niet te lang moeten wachten. In Elspeet wandelt u bij Conferentieoord Mennorode via het fietspad richting Kroondomein. Voor het raster van het kroondomein slaat u linksaf en volgt het wandelpad langs het hek circa twee kilometer. Daar vindt u het Prinselijk klimrek. Zorgt u ervoor dat uw wandeling plaatsvindt op een vrijdag vóór 25 december, dan heeft u grote kans aan de andere kant van het klimrek alsnog een Koninklijke jachtpartij te zien. De kroondomeinzijde van het hek bij de Elspeterstruiken wordt namelijk nog met grote regelmaat gebruikt om de zwijnen met een snelheid van 60 km/u tegenaan te drijven, waarna ze een gemakkelijke prooi zijn voor de Koninklijke jagers en hun gasten...

Handtamme zwijnen in de bossen bij Nunspeet (foto's: Rob Bussen).

(foto: Harry Voss).

AFRIKA EN VAN DE BLAN

Gerard Ellenbroek

Iedereen kent de beelden van onafzienbare vlaktes

met hier en daar een boom of een meertje, groepjes olifanten en giraffen

en enorme kudden zebra's, gnoes en andere antilopen, voortdurend op hun

hoede voor naderend onheil in de gedaante van een leeuw of een jachtluipaard.

Maar hoe reëel zijn dit soort beelden nog?

Wat is er over van het paradijs, dat Afrika heette?

Met de komst van de Europese jagers veranderde het tot dan toe nog redelijk

ongerepte Afrika in één groot slagveld waarop het aantal gesneuvelde dieren

zich zelfs niet bij benadering laat schatten...

*Neergeslagen zout
in de droogvallende
heetwaterbron
Bwanda Hotsprings
in Lochinvar, Zambia
[de heetste bron van
Afrika] (foto:
Gerard Ellenbroek).*

Afrika is om verschillende redenen een heel bijzonder werelddeel. Het continent wordt gevormd door een enorm plateau dat, met uitzondering van enkele kustvlaktes en rivierbeddingen, op meer dan 1000 m boven de zeespiegel ligt. Dit plateau bestaat vrijwel geheel uit massieve, zeer oude gesteenten, die dateren uit de tijd van vóór het eerste landleven. Uit het plateau rijzen slechts hier en daar hoge bergketens op, zoals het Atlas gebergte in het noorden, de Kilimanjaro in het oosten en de Drakensbergen in het zuiden. Al deze gebergten zijn vulkanisch van oorsprong.

Ongeveer de helft van Afrika ligt tussen de kreefts- en de steenbokskeerkring en maakt van Afrika het continent met het hoogste percentage tropisch gebied. Er is veel geologische activiteit, die zich onder meer manifesteert in de vorm van scheuren en slenken, waarvan de grote slenk, die zich uitstrekt van Mozambique in het zuiden tot Soedan in het noorden, door zijn band van meren, het

Malawimeer, het Tanganjikameer, het Edward- en het Albertmeer, het meest opvalt. Ook de vele heetwaterbronnen, die Afrika rijk is, zijn het gevolg van diepe scheuren in de rotslagen. Hoewel Afrika dus in geologisch opzicht weinig variatie vertoont, zijn de klimatologische verschillen groot. Vooral wat betreft de neerslag kent Afrika grote tegenstellingen: In equatoriaal west Afrika zijn gebieden waar meer dan 3000 mm per jaar valt, terwijl grote gebieden in noord en zuidwest Afrika het met minder dan 200 mm per jaar moeten doen. In grote delen van Afrika is de verhouding neerslag/temperatuur of de spreiding van de neerslag over het jaar zodanig dat er sprake is van langere of kortere droogteperiodes. Het resultaat is dat Afrika voor een groot deel uit woestijn, droog grasland en savannen bestaat. Verhoudingsgewijs beslaat het tropische regenwoud slechts een klein gedeelte van het continent.

Zoals gezegd is Afrika een zeer oud

HET TRAUMA KE JAGER

continent en heeft het, vooral in de tropische gebieden, veel minder te maken gehad met de grote klimatologische veranderingen die de andere werelddelen in de ijstijden ondergingen. Dit betekent, dat flora en fauna zich in tropisch Afrika de afgelopen 50 miljoen jaar hebben kunnen ontwikkelen tot stabiele, zeer complexe levensgemeenschappen (De Vos, 1975). Dit deel van Afrika bezit dan ook een ongekende rijkdom aan planten- en diersoorten. Vooral de verscheidenheid aan veelal sterk gespecialiseerde zoogdieren, met name aan hoef- en roofdieren, is veel groter dan in welk ander werelddeel ook!

De eerste mens

Behalve de bijzondere geologische en klimatologische omstandigheden en de grote soortenrijkdom, is er nog een reden waarin het werelddeel Afrika zich onderscheidt van alle andere: Het was de bakermat van de mens. Zo'n twee miljoen jaar geleden ontwikkelde zich uit wat wel de 'voormens' wordt genoemd, een wezen dat al erg veel lijkt op de moderne mens, *Homo erectus*, dat 'rechtopgaande mens' betekent. Van dit wezen, dat als de oermens wordt beschouwd, dateren de oudste vondsten uit het gebied van het Victoriameer in het noordwesten van Kenia. Van daaruit verspreidde de soort zich, aanvankelijk langzaam, maar gaandeweg steeds sneller, over een steeds groter gebied. Toch begint de 'echte' geschiedenis van de mensheid niet in dit deel van Afrika, maar in het noordoosten van het continent, in het oude Egypte en in de Aziatische en zuid Europese landen rond de Middellandse Zee. Met de opkomst van de zogeheten menselijke beschaving in mediterraan Afrika

ontstaan de eerste problemen voor de natuur. Al tijdens de Romeinse overheersing resulteerde verkeerd grondgebruik in bodemuitputting en erosie, waardoor waardevolle grond verloren ging en bodems uitdroogden. Hierdoor verloren zowel de natuurlijke vegetatie als de dierenwereld terrein. Daarnaast namen de Romeinen veel dieren uit noord Afrika mee naar Rome voor hun spelen. Vooral leeuwen en luipaarden moesten het daarbij ontgelden. Maar ook andere diersoorten, zoals olifanten, giraffen en buffels, die we nu nog in Afrika ten zuiden van de Sahara vinden, verdwenen in de Romeinse tijd al uit Egypte en vele andere Afrikaanse streken langs de Middellandse Zee.

De komst van de Europeanen

In Afrika ten zuiden van de Sahara was de invloed van de mens op vegetatie en fauna tot aan de komst van de Europese kolonisten nog vrij gering. Weliswaar hadden de oorspronkelijke bewoners door hun nomadische bestaan en door de vele branden die ze veroorzaakten hun sporen achter gelaten, doch de geringe bevolkingsdichtheid, als gevolg van de vele epidemieën en de slavenhandel, zorgden ervoor dat de planten- en dierenwereld zich in grote delen van het continent ongestoord konden ontwikkelen. De fauna van zuidelijk Afrika bevond zich dan ook in een uitstekende staat. Dat veranderde aan het begin van de achttiende eeuw. De komst van de eerste blanken had vooral gevolgen voor de natuurlijke rijkdommen van Afrika. Zonder de bedoeling te hebben het land te koloniseren, trokken ontdekkingsreizigers, jagers en handelaren het uitgestrekte, vrijwel onbewoonde

binnenland in. Vooral van deze laatste twee categorieën allochtonen kreeg de dierenwereld van Afrika zwaar te lijden. De Europese jagers uit die tijd, die in hun eigen werelddeel nauwelijks nog in het wild levende zoogdieren kenden, keken in Afrika hun ogen uit op de onafzienbare kudden olifanten, antilopen, zebra's en giraffen. De rijke buit, die hier zo maar voor het grijpen lag, de hoge prijs, die er voor ivoor werd betaald en de schijnbaar onuitputtelijke aantallen dieren, leidden tot de verschrikkelijkste slachtpartijen, die hun weerga in de geschiedenis niet kennen. Duizenden en nog eens duizenden dieren vonden in deze tijd volstrekt zinloos de dood. Zuidelijk Afrika werd het toneel van de ergste natuurvernietiging, waaraan de mens zich ooit schuldig heeft gemaakt (Drost, 1965).

Zuid Afrika

De verwoestingen onder de Afrikaanse hoefdierpopulaties begonnen in Zuid Afrika. Als gevolg van de Boerenoorlogen in dat land werden de van oorsprong Nederlandse boeren uit de Kaapprovincie verdreven en moesten ze naar noordelijker gebieden uitwijken. Daar troffen ze de gigantische kudden hoefdieren, die door het uitgestrekte savannegebied rondtrokken. Omdat ze het land nodig meenden te hebben voor hun vee of omdat ze gebrand waren op de centen die ze konden beuren voor de huiden maar wellicht nog meer uit een blinde obsessie om zo veel mogelijk dieren te doden, richtten de Boeren enorme slachtingen aan. Gevolg van deze bloedbaden was dat deze eens zo rijke fauna uit vrijwel geheel zuidelijk Afrika voorgoed verdween. Enkele soorten, die tot het begin van de vorige eeuw nog talrijk waren, zijn zelfs volledig uitgeroeid.

Blauwbok en andere antilopen

De blauwbok, *Hippotragus leucophaeus*, was de eerste diersoort in zuidelijk Afrika, die uitstierf. Het dier, dat veel lijkt op de paardenantiloop, *Hippotragus equinus*, maar wat kleiner was dan deze, bewoonde eens de struweelgebieden in de Kaapprovincie in Zuid Afrika. Het verspreidingsgebied van de blauwbok was maar klein en ook de aantallen waren waarschijnlijk nooit spectaculair groot. Van de stelselmatige uitroeiing, die de kolonisten toepasten op alle diersoorten, die ze als voedselconcurrenten

Afrikaanse olifant in het Kafne National Park in Zambia.

Zebra's op de droogvallende oevers van de Kafne rivier in Zambia

(foto's: Gerard Ellenbroek).

Blauwbok, Hippotragus leucopes

van hun vee beschouwden, werd de blauwbok het eerste slachtoffer. In 1799 verdween de soort van de aardbodem.

Wist de blauwbok zich niet te handhaven in het jagersgeweld van de Boeren, enkele andere antilopen lukte dat wel, al was dat niet aan de jagers te danken. De witstaartgnoe, *Connochaetus gnou*, bewoonde oorspronkelijk een groot deel van Zuid-Afrika: de Kaap-provincie, zuidelijk Transvaal en Natal. In 1847 leefden er nog ruim duizend witstaartgnoe's in het wild. Gedurende de Boerenoorlog werd de soort in dit gebied echter volledig uitgeroeid. Bij onderzoek in 1970 bleek dat er in gevangenschap nog zo'n drieduizend van deze dieren over waren. Er zijn plannen om de soort weer in reservaten in zijn natuurlijke omgeving uit te zetten.

Ook de bontebok, *Damaliscus dorcas*, die het zuidoosten van de Kaapprovincie bewoonde, en de blesbok, *Damaliscus albifrons*, die eens de meest voorkomende antilooop van heel Zuid-Afrika was, zijn nagenoeg uitgeroeid. Van geen van beide soorten bestaan nu nog vrijlevende kudden. Ook de Afrikaanse olifant, *Loxodonta africana*, waarvan elders in zuidelijk en oost Afrikaanse reservaten nog enkele behoorlijke populaties voorkomen, is in Zuid-Afrika zo goed als uitgestorven.

Zebra's

De quagga, *Equus quagga quagga*, was een zebra-soort, die eens in onnoemelijk grote kudden rondtrok over de vlakten van Zuid-Afrika, van de Kaapprovincie tot in Transvaal. Het dier had de strepen van een zebra op de kop, de nek en het voorste gedeelte van de rug. De

Quagga, Equus quagga quagga

rest van het lichaam was grijsbruin; de poten, de staart en de buik waren wit. Over de rug liep, tot aan de staart, een bruinzwarte streep met een scherp-afgescheiden, lichte, grijsbruine rand. Door zijn bijzondere tekening leek het dier van voren op een zebra en van achteren op een paard. Tot het begin van de negentiende eeuw was de soort nog talrijk in het gehele verspreidingsgebied. In een tijdsbestek van amper vijftig jaar werd praktisch de gehele populatie quagga's door de Boeren uitgeroeid. Het laatste, vrijlevende dier werd in 1878 ten zuiden van de Oranjerivier afgeschoten. In verschillende dierentuinen leefden toen nog enkele exemplaren van de quagga. In 1883 overleed de laatste, een vrouwtje, in Artis. Pogingen in Duitsland om het dier terug te fokken uit verwante zebra-soorten strandden in de Tweede Wereldoorlog. Wat nu nog rest zijn enkele opgezette exemplaren, wat tekeningen en een enkele vergeelde foto...

Met de bergzebra, *Equus zebra*, die leefde in de bergen in het zuidelijk deel van de Kaapprovincie liep het net iets minder slecht af. Ook deze soort was op een haar na uitgeroeid. Door zich terug te trekken van zijn natuurlijke omgeving, de grasvlakten, naar het struikgewas, wist de soort zich lange tijd te handhaven. Toch waren er in 1913 nog maar tweeëntwintig dieren van deze soort over. Door de nog resterende dieren over te brengen naar een reservaat nam de populatie weer langzaam toe en telt nu zo'n tweehonderd exemplaren.

Referenties

Voor de ontbrekende referenties wordt verwezen naar

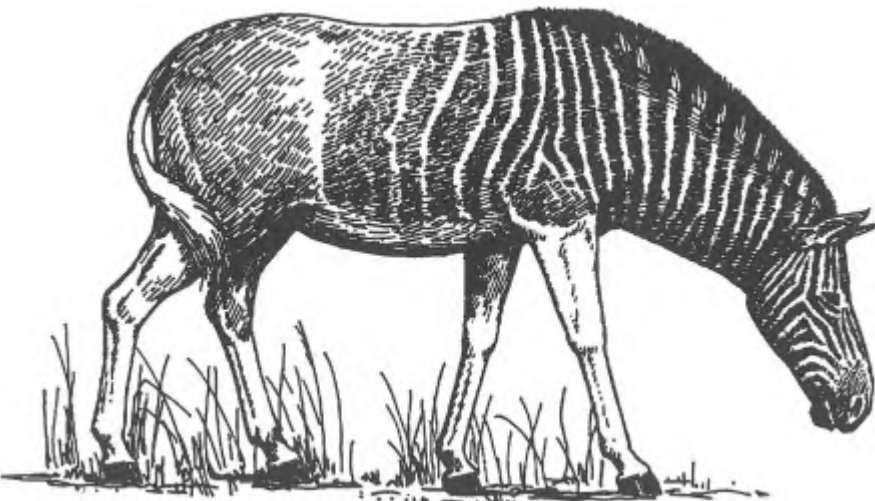
Het genadeschot deel 2 en 3 in Argus 98/2 en 98/3.

Vos, A. de. 1975. *Africa, the devastated continent?*

Dr. W. Junk Publishers. Den Haag.

De Tsétsévlieg

De tsétsévlieg, die een slechte reputatie heeft als gastheer van de ééncellige parasiet Trypanosoma, die de slaapziekte veroorzaakt, komt nog steeds in verschillende delen van Afrika voor. Hoewel de mens zelf niet veel gevaar loopt om door deze bloedzuigende vlieg besmet te raken, is zijn vee daar wel erg vatbaar voor. Al decennia lang probeert de mens de tsétsévlieg onder controle te krijgen. Tot voor kort zonder veel succes. De inheemse dieren van Afrika zijn grotendeels immuun voor besmetting met de ziekteverwekker. In het begin van deze eeuw werd dit enorme aantal in het wild levende dieren fataal. Men meende dat door het doden van deze dieren ook de tsétsévlieg kon worden teruggedrongen. Dat bleek een misvatting, maar daar kwam men pas achter toen er al meer dan een miljoen dieren was afgemaakt. Vlak na de oorlog werd een andere methode beproefd. Op grote schaal werden chemische bestrijdingsmiddelen vanuit Europa naar Afrika getransporteerd, waaronder DDT, lindaan en dieldrin. Dat deze bestrijdingsmiddelen erg effectief bleken tegen de tsétsévlieg zal geen verrassing zijn. Maar zoals we inmiddels weten werden veel meer dieren het slachtoffer van deze gruwelijke stoffen. Door de toepassing van veiliger bestrijdingsmiddelen begint men de tsétsévlieg langzamerhand wat beter onder controle te krijgen. Dat is echter niet bevorderlijk voor de inheemse dieren. Immers door het voorkomen van de tsétsévlieg bleven grote gebieden gevrijwaard van infiltratie door de mens en zijn vee. Veel van de grote natuurreservaten in Afrika danken hun bestaan aan aanwezigheid van deze vlieg! De bestrijding van dit insect vormt voor deze inheemse dieren dan ook een serieuze bedreiging. Nu al zien we de gevolgen van: Steeds meer vee dringt door in gebieden in en rond de reservaten. Voor de oorspronkelijke bewoners van de Afrikaanse savannen vormt dit een niet te onderschatten bedreiging.

Af en toe wordt Nederland opgeschrikt door een bericht over het oprukken van één of ander exotisch dier dat het voortbestaan van een inheemse soort bedreigt. Niet zelden komen deze berichten uit jagerskringen en geven deze ook meteen de oplossing voor het probleem: het uitroeien van de vreemde soort. Natuurlijk met de kogel. Maar hoe komen deze vreemde soorten hier eigenlijk terecht? En hoe 'vreemd' zijn ze? Zijn het konijn, de fazant, het damhert, de moeflon en het wilde zwijn inheemser dan het blafhert? In dit artikel wordt ingegaan op de relatie tussen faunavervalsing en jacht.

Faunavervalsing: over zwemmende reeën en blaffende herten

BLAFFEND HERT DER JACHT ONT

Afgelopen weken ontstond er opschudding in de media over het blafhert. Waarschijnlijk door z'n intrigerende naam, door een gebrek aan ander nieuws en door de geheimzinnigheid waarmee de leefwijze en het veronderstelde oprukken van het blafhert omgeven is. De Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert, sloeg als eerste alarm. Deze zeer jachtvriendelijke club moest er toch niet aan denken dat het exotische blafhert de inlandse dieren zoals edelhert en ree zou verdrijven. Nee, eigen dieren eerst, vol is vol. Het xenofobisch denken dat in mensenland terecht taboe is, lijkt volkomen geaccepteerd waar het om dieren gaat. Geen A-status voor blafherten en geen De Milliano die zijn positie op het spel zet voor hun belangen. Wat moeten we met dit vraagstuk over faunavervalsing en jagersbelangen?

Huisdierenjacht

Laten we proberen eerst enige afstand te nemen. Zolang er jagers zijn, zijn er exoten. De fazant werd eeuwen geleden als jachtvogel uit Frans Kaukasië (Karel de Grote) en China (18e eeuwse adel) naar ons land gehaald en geeft op sommige plaatsen ondanks felle bejaging redelijk stand weten te houden. Redelijk, want we mogen niet uitvlaken dat er elk jaar grote hoeveelheden

van deze dieren illegaal uitgezet worden door jagers, nadat ze in fazanterieën zijn gefokt. In vrijwel alle jachtvelden waar op fazanten gejaagd wordt, valt te constateren dat er voor aanvang van het jachtseizoen geen fazant te bekennen is, terwijl er daags voor aanvang van het seizoen honderden handtamme dieren (soms nog met de metalen brilletjes op die we kennen uit de kippenfokkerij) door het veld scharrelen. Die worden dan vervolgens door drijvers in de lucht geschopt om de jagers nog enige 'sportieve uitdaging' te bieden. In andere gevallen -zoals bij wegebouwer Mourik- werd enkele jaren geleden nog duidelijk dat jagers zich soms niet eens de moeite getroosten om de gefokte dieren vrij te laten, in zulke gevallen wordt er gewoon gejaagd in de fazantenfokkerij zelf. Zuurkoolkippen, noemen jagers deze exotische dieren. Een uitwas? Welnee, jagers vinden het heel normaal om op huisdieren te jagen. Zelfs het toch zeer gemedia-trainde visitekaartje van de KNJV, Zweitse Lulof maakt er geen geheim van dat hij zijn eigen huisdieren zoals jonge geitjes en hond eigenhandig doodschiet met zijn jachtgeweer wanneer hij vindt dat het moment daarvoor gekomen is. Weliswaar met tranen in zijn ogen en niet zonder dat hij ze eerst een warme zoen op de snuit gedrukt

heeft, maar dat maakt zijn gedrag eerder meer dan minder pathetisch.

Jachtbelangen

Maar voordat we afdwalen. Ook de wilde zwijnen die we op de Veluwe kennen zijn hier niet vanouds, ze zijn met de trein gekomen vanuit Frankrijk en Pruisen, voor de jacht van Prins Hendrik. De familie Kröller Müller haalde moeflons uit Corsica hierheen ten behoeve van de jacht, het damhert kwam hierheen als kanonnenvlees en zelfs heden ten dage haalt het Kroondomein nog haar edelherten van de hertenfokkerij. En laten we de experimentjes van Natuurmonumenten niet vergeten, het ene na het andere exotische hekrund wordt hierheen gehaald om te bezien hoe het 't in 't 'wild' zal doen. Tot zover niks nieuws onder de zon dus wat betreft exoten in de natuur. Overal in ons land staan bomen die hier van oorsprong niet thuishoren, overal leven dieren die hier van oorsprong niet spontaan terecht gekomen zouden zijn, en niemand die zich daar erg druk over lijkt te maken. Sterker nog, faunavervalsing is het tweelingzusje van hobbyjacht, altijd en overal doen jagers er alles aan om de populatie van bejaagbare dieren te bevorderen ten koste van die van de niet bejaagbare dieren. Dat verklaart

Het mysterie van de zwemmende ree op Terschelling is opgelost: gewoon jagerswerk (foto's: Norman van Swelm en Rob Cuypers).

KOMEN?

Niko Koffeman

ook de hetze die gevoerd wordt tegen de vos en tegen de roofvogels, natuurlijke concurrenten van de jagers in het veld. Je moet er toch niet aan denken dat je gefokte, handtamme fazantje in de maag van een roofdier terecht zou kunnen komen in plaats van op je eigen bord?

Kogelgeweren op Terschelling

Een bijzonder staaltje faunavervalsing valt te melden op het eiland Terschelling. Op dat eiland woont de jagende tandarts Jan Smit, die geobsedeerd is door kogelgeweren. Overal schrijft Jan Smit over deze 'prachtige wapens' en hun bijzondere mogelijkheden, zoals in de Nederlandse Jager en in het blad *Capreolus Capreolus* van Vereniging Het Reewild. Alleen heeft Smit één probleem: op Terschelling leven geen dieren die met kogelgeweren bejaagd mogen worden. Althans tot voor kort was dat de situatie. Dus moest Jan Smit als hij wilde jagen op 'zijn eigen' eiland, zich behelpen met het 'inferieure' hagelgeweer wanneer hij op ganzen, smienten of hazen schoot, waarbij van die laatste soort gezegd mag worden dat die niet van nature op het eiland voorkomt, maar door jagers geïntroduceerd werd, opnieuw bij wijze van faunavervalsing ten behoeve van de

jacht. En dus stonden Smit twee mogelijkheden vrij om alsnog zijn kogelgewerenpassie te kunnen uitleven (van schrijven over kogelgeweren krijg je toch niet de ultieme kick en telkens over moeten steken met de pont naar het vasteland om een hert of ree te verschalken is toch ook maar behelpen), namelijk bewerkstelligen dat de van nature aanwezige dieren op Terschelling in afwijking van de Jachtwet alsnog met het kogelgeweer bejaagd zouden mogen worden, of ervoor zorgen dat er dieren zouden komen op Terschelling die volgens de Jachtwet met de kogel bejaagd mogen (of zelfs moeten) worden. Welnu, deze tandarts is inderdaad niet voor één gat te vangen en dus diende hij een aanvraag in om rotganzen met kogelgeweren te mogen bejagen. Het was aan een juridische procedure van de Faunabescherming te danken (een nieuw bewijs hoe nuttig uw donaties worden aangewend) dat de vergunning die inmiddels verleend was aan Smit alsnog vernietigd werd (zie Argus, 97/2)

Columbus

Toen bleef er eigenlijk nog maar één mogelijkheid over, er zouden dieren op Terschelling moeten komen die de kogel konden krijgen, in plaats van met Jan Hagel methodes bejaagd te worden.

In 1992 werd Terschelling verrast met een bijzondere eilandlegende. Hessel Wiegman, strandjutter, vond tijdens een zoektocht naar een 'zieke zeehond' ineens een reebok in de Terschellingse branding. Hij trok het dier aan wal en doopte het Columbus, omdat hij zou hebben gedacht dat het dier vanaf het vasteland naar Terschelling gezwommen zou zijn, en zo het eiland 'ontdekt zou hebben'. Na dat voorval zou Columbus naar de duinen gewandeld zijn om daar uit te rusten van zijn barre zwemtocht om vervolgens het bos in te gaan. Nu hoeft men niet heel ver ingevoerd te zijn in de voortplantingsprocessen van zoogdieren om te weten dat één bok, zelfs niet wanneer hij van het zeer bijzondere en avontuurlijke soort zou zijn als de hier beschreven Columbus, niet in staat is zich voort te planten. Haaks op die vaststelling staat het feit dat er volgens berekeningen van de Stichting Reeënbeheer Terschelling kort na de eeuwwisseling 500 reeën op het eiland zouden leven. Nu wordt u toch achterdochtig, waarde lezer! Stichting Reeënbeheer Terschelling, dat klinkt net zo onlogisch als Stichting Tijgerbeheer Het Loo. Er kwamen toch geen reeën voor op Terschelling? Vanwaar dan die stichting? Eén telefoontje levert al nuttige informatie op. De Stichting Reeënbeheer Terschelling wordt gedomineerd door de kogelgewerendeskundige Smit. De man die zo'n hekel heeft aan faunabeschermers, dat hij die in 1986 (in een brief aan leden van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond) uitmaakt voor 'de groen Gestapo'. Dergelijke 'fijnzinnige' uitspraken van deze tandendokter en vuurwapenfanaat tekenen zijn niveau van beschaving. Zou deze tandarts wellicht vergevorderde kloontechnieken hebben losgelaten op het solitaire

*Natuurmonument
Noordsvaarder op
Terschelling.*

*De terschellingse
jager Smit had meer
te verbergen dan zijn
gezicht (foto's: Jan
van Dieren).*

reebokje Columbus? Welnee, lacht tandarts Smit in het Algemeen Dagblad van 25 juli 1998, die reeën kunnen natuurlijk niet zwemmend Terschelling bereikt hebben en ook geen nazaten zijn van alleen Columbus. 'Weet je wel hoe ver Terschelling van het vasteland ligt? Reeën kunnen wel zwemmen, maar dat halen ze echt niet hoor. En oversteken vanaf Ameland kun je ook wel vergeten. Veel te harde stroming. Nee die reeën zijn gewoon overgevaren door particulieren. Waarom? Tja...'

Geheimzinnig

Sinds er reeën op het eiland zijn, ontfermt de stichting van Smit zich over de dieren. Ze worden geteld en hun conditie wordt 'nauwlettend in de gaten gehouden'. Van de provincie heeft de stichting een vergunning gekregen om er tien te schieten voor onderzoek. 'Aan die beesten kunnen we zien of ze nog gezond zijn' vertelt Smit. 'Verder mag er volgens de Jachtwet niet op worden gejaagd, tenzij ze grote schade veroorzaken of niet gezond zijn'. En dus is het wachten voor Smit en de zijnen op het moment dat er grote schade ontstaat of ziekten onder de dieren uitbreken. De verslaggeefster van het Algemeen Dagblad, Jasmijn Hofman, meldt in het artikel dat de ogen van Smit aldoor lachen als het over faunavervalsing met naar Terschelling gesmokkelde hazen en reeën gaat. Hij weet meer over die particulieren die de reeën hebben geïntroduceerd. Was hij er soms bij?

'Dat mag je wel aannemen, maar ik zeg niet dat het zo is' zegt Smit geheimzinnig. Geheimzinnig volgens het AD, alleszeggend volgens uw Argus redactie. Smit kent alle details: 'het waren twee bokken en vier geiten. Twee komen er uit een park. Hoe? Gewoon kopen tegen heel veel geld'. Maar die ree dan die Wiegman uit het water zag komen? Smit, aarzelend: 'Nou, na zoveel jaren kan ik het wel vertellen. Dat was een ree die uit een park kwam. Die was niet gewend aan vrijheid en is het water ingelopen. Kennelijk werd hij na een paar honderd meter zwemmen moe en is hij weer aan land geklommen. Dat heeft Wiegman waarschijnlijk gezien. We hebben de sporen nagetrokken'.

Schade en schuld

Volgens Smit gebeurt het wel vaker dat reeën in het water springen als ze in de war zijn. 'Vorig jaar nog. We zagen een ree vanaf de pier het water in springen. We hebben hem klem kunnen varen in de haven, waar we hem uit het water konden vissen... Daar hebben we mooie foto's van...' Staatsbosbeheer op Terschelling is niet blij met de komst van de reeën omdat er vraatschade zou ontstaan aan de jonge aanplant. En dit jaar zijn er al vier aanrijdingen geweest door overstekende reeën. Aanrijdingen met forse schade, die op niemand te verhalen is. 'Die reeën zijn van niemand, dus wie stel je aansprakelijk' zegt Freek Zwart van Staatsbosbeheer. Is er dan niemand die op het idee komt

de faunavervalsers op te sporen en voor de rechter te brengen in een civiele procedure tot schadevergoeding? Heeft niemand enig idee wie de faunavervalsers zijn? Of is het zo dat faunavervalsers in het kader van hun hobby alles kunnen doen waaronder het veroorzaken van schade, dierenleed tot het veroorzaken van auto-ongelukken. Is er geen enkele reden om dergelijk vandalistisch gedrag aan te pakken, ook niet door de tuchtraad van de KNJV die er toch prat op gaat misstanden in de jagers wereld aan het licht te brengen en te bestraffen?

De trieste conclusie is andermaal: faunavervalsers kunnen in Nederland ongestraft hun gang gaan. Leidt dat tot uitwassen, dan worden de gevolgen daarvan afgewenteld op de in het wild levende dieren en op de niet jagende mensen in dit land die met hun belastinggeld geacht worden het Jachtfonds te spekken en die zich vooral niet moeten beklagen als een door toedoen van jagers ontstane of uit de hand gelopen reeënpopulatie ertoe leidt dat je je auto total loss rijdt (of erger) op een exemplaar uit de overpopulatie. Jagers claimen dat het aan hen te 'danken' is dat er meer reeën dan ooit in ons land zijn, maar geven niet thuis als hun reeënfokkerij tot schade leidt. Dan wijzen ze liever naar natuur- en dierenbeschermers en zeggen: 'zie je wel dat we meer zouden moeten schieten?'

JAGERS, HET BLIJVEN NOMADEN

Overdreven

Terug naar het blafhert. Het blafhert is gewoon ontsnapt aan of afgedankt door iemand die het leuk vindt met in het wild levende dieren te experimenteren in zijn of haar achtertuin. Net zoals in het verleden gebeurde met nijlganzen, valkparkieten, wasbeertjes, brulkickers, de roze stekelstaart, grijze eekhoorns en moerasbevers (zoals dierenvrienden ze noemen) of beverratten (zoals dierenhaters ze noemen), de dashond en bruine nertsen die werden vrijgelaten door bontfokkers in faillissementsproblemen. Natuurlijk hoeven we niet blij te zijn met deze 'verrijking' van de natuur, omdat ze zou kunnen leiden tot scheefgroei en ontwrichting van het natuurlijk evenwicht. Maar laten we er alsjeblieft niet te overdreven over doen. Elke keer als een exoot in de natuur gesignaleerd wordt schreeuwen vooral jagers en jachtgezinden moord en brand, en besteden journalisten dankbaar aandacht aan de curiositeit.

Vogelvrij

Alle ophef is zeer merkwaardig, omdat exoten in de natuur op geen enkele wijze de vluchtelingstatus krijgen in Nederland. Integendeel, ze zijn vogelvrij en mogen te allen tijde en door elke jager standrechtelijk geëxecuteerd worden. In die zin is het absoluut niet te verwachten dat er wildgroei aan exotische dieren zou kunnen ontstaan. In een land met 33.000 jagers die schieten op elk exotisch object dat beweegt, is er geen enkele overlevingskans voor het blafhert. Storm in een glas Jagermeister derhalve, hoewel het goed zou zijn de discussie over exoten in de dierenwereld en hun volledig onbeschermd status te heropenen in het kader van de nieuwe Flora- en faunawet die nog lang niet ingevuld is. De Dierenbescherming heeft het voortouw genomen om campagne te voeren tegen de import van en handel in exoten. Wellicht dat de vereniging in het verlengde daarvan zich ook wil inzetten voor een beschermde status voor de nu vogelvrije exoten die op de vlucht zijn. Hoe lang zal het nog duren voordat het blafhert naar Terschelling zwemt? Al dan niet geholpen door een aardige tandarts met een verdooving en een biezen kistje op de pont...

In 1955 was ZKH Prins Bernhard voor de eerste maal op safari in Afrika. In het binnenland van Tanzania legde hij in enkele dagen drie olifanten, een leeuw, een neushoorn en vele andere dieren neer. Er waren twintig dragers nodig om de jachtbuit te vervoeren (J.G Kikkert, 1996). Er volgden jaarlijks jachtsafari's in vele Afrikaanse landen, onder meer in Kenia in het 750.000 ha grote jachtgebied van Bernhards jachtvriend Dorhout Mees. Het voorbeeld van de beschermheer van de KNJV vindt steeds meer navolging bij het 'Jan Hagel' binnen de vereniging dat in tijden van hoogconjunctuur eveneens een veer van de mond meent te kunnen blazen. Naar schatting 25 miljoen gulden wordt in Nederland jaarlijks uitgegeven aan 'buitenlands faunabeheer'. Tien maal meer dan jagers uitgeven aan de binnenlandse 'biotoopverbetering' waar ze zo prat op gaan. Driften die hier worden ingeperkt worden botgevierd in het buitenland. Voor geld is alles te koop!

Kicken

Hoewel jagers geen gelegenheid onbenut laten om duidelijk te maken welk een plaag de vos in Nederlandse natuurgebieden zou vormen en ondanks het feit dat de vos in Nederland vrij bejaagbaar is, is er kennelijk behoefte om ook tijdens buitenlandse reizen vossen te bejagen. Het officiële orgaan van de KNJV adverteert luidruchtig: 'Kom een weekje vossen jagen met de boeren in Wales. Vorig seizoen 948 vossen geschoten. Interessant programma met overdag vossenjacht en 's avonds lichtbakken, aantrekkelijke prijzen. Het speciale van dit aanbod zit 'm erin dat waar de Nederlandse overheid geen erger wreedheden wenst toe te staan dan het doodknuppelen van jonge vossen (en zelfs dat staat ter discussie!), in Engeland vooralsnog met een meute honden en met paarden achter een

vos aangejaagd mag worden tot dat uitgeputte dier, gek van angst door de meute verscheurd wordt. Kicken! Verboden Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en enkele bosrijke gemeenten onlangs de wrede drijfjacht op wilde zwijnen (de favoriete hobby van onze Kroonprins), De Nederlandse Jager biedt uitkomst met een advertentie die luidt: 'Varkensjacht in Duitsland een half uur rijden vanaf Emmerich', dus vlakbij!

Opwinding

Jagers geven aan dat waar het hun in Nederland moeilijk gemaakt wordt, hun hobby te bedrijven, ze wel uitwijken naar verder gelegen oorden. Daarmee leveren ze de expliciete erkenning dat het beheren van de natuur niet meer dan een flinterdun alibi is. Wie naar verre oorden reist om slechts de kick van het doden te kunnen beleven, zonder zich iets gelegen te laten liggen aan wat men noemt 'faunabeheer', geeft daarmee aan slechts één drijfveer te hebben: lustmoord. Daarbij bestaat de grootste uitdaging uit het doden van sexueel opgewonden mannetjesdieren tijdens het balts- of bronstritueel in de strijd om de vrouwtjes. Herten worden bij voorkeur geschoten tijdens het hoogtepunt van de bronst, en mannetjeszwijnen bij voorkeur bij volle maan als het 'penseel' goed zichtbaar is voor de jager. De in Nederland inmiddels uitgestorven korhaan wordt in Engeland en Schotland bij voorkeur geschoten als het dier zich opmaakt voor de paringsdaad. In de jachtliteratuur wordt niet zelden gemeld dat de jager tijdens het afschot een erectie krijgt. Een duidelijk signaal dat jagen vooral ook een seksuele aberratie is, die niet in onze beschaving thuishoort. En waarvoor je dus kennelijk op reis moet om aan je gerief te komen.

Niko Koffeman

Zo nu en dan is er enige beroering over de wolf in Nederland.

Jaren geleden bijvoorbeeld, toen er sprake was van herintroductie van de wolf in Nederland, maakte dat vele pennen en emoties los. Na die tijd is het stiller geworden rond de wolf. Toch is er de laatste jaren een stichting in het leven geroepen speciaal voor de wolven en zelfs in het bijzonder voor de wolven in Nederland.

Geen herintroductie dit maat. Problemen met in Nederland verblijvende wolven en hybride wolven (bastaarden) zijn de aanleiding geweest tot het oprichten van de Stichting Wolvenopvang

Nederland in 1995.

DE WOLF IN NED

Huisdier

De wolf is al geruime tijd uit Nederland verdreven. Tot omstreeks 1850 heeft de wolf zich kunnen handhaven, toen kwam het keerpunt en de wolf stierf hier uit. Toch blijken er in Nederland nog steeds wolven te zijn. Zowel de raszuivere wolf als hybride vormen van de wolf worden in Nederland als huisdier gehouden. Het blijkt niet eenvoudig te zijn om een betrouwbaar cijfer te geven van het aantal. Geschat wordt dat het over een veertig tot vijftig

dieren gaat. De handel in deze dieren verloopt vooral via België, mogelijk wordt daar ook gefokt met (hybride) wolven en de jonge dieren verdwijnen dan weer in het handelarencircuit. Ook toelevering vanuit Oost-Europa (via België) blijkt een nieuwe mogelijkheid om aan wolven te komen. Ook in Zuid-Europese landen worden, niet zelden onder bedreiging van het afmaken van de hondjes, nestjes aangeboden die na verloop van tijd als men deze puppies heeft gekocht, wolven blijken te zijn.

Het is overigens niet eenvoudig om een raszuivere wolf van een hybride te onderscheiden. De Universiteit van Wageningen is de Stichting Wolvenopvang behulpzaam om dit vast te stellen.

Ongeslacht

De Stichting Wolvenopvang Nederland maakt er geen geheim van dat de wolf of een bastaard wolf ongeschikt is als huisdier. Wolven en honden dragen de potentie met zich mee om te kunnen doden, deze potentie is noodzakelijk om te kunnen overleven als roofdier. Door eeuwenlang streng en selectief te fokken is bij hondenrassen een wijziging in het roofgedrag opgetreden, zonder dat het overigens verdwenen is. Dit kan voor bijvoorbeeld rennende kinderen gevaarlijk zijn omdat een dergelijke beweging roofdiergedrag uitlokt. De drempel tot het uitlokken van roofzuchtig gedrag varieert van dier tot dier. Overigens worden er meer kinderen aangevallen en soms zelfs gedood door honden dan door wolven of hybride wolven. Dit komt natuurlijk omdat er veel meer honden zijn en ook omdat een hondenbezitter nooit verwacht dat zijn hond problemen zal geven terwijl hybriden- en wolvenbezitters vaak veel voorzichtiger zijn. Maar met dit gegeven is de wolf

(foto's: Stichting
Wolvenopvang
Nederland).

ERLAND

Ton Ebben

nog geen hond geworden. Men kan niet zomaar duizenden jaren selectie overslaan, dit is te risicovol. Veel wolvengedrag wordt overigens bij de huishond als ongewenst gezien en met een wolf of een bastaard wolf worden de problemen en soms gevaren dan ook in huis gehaald. Wolven horen maar op één plaats thuis en dat is de vrije natuur.

Tijdelijke opvang

Waar problemen zijn met wolven of hybriden wordt gezocht naar een oplossing en de Stichting Wolvenopvang Nederland is sedert 1995 formeel een adres waar deze dieren worden opgevangen. Dat opvangen wil niet zeggen opsluiten in een asiellachtige situatie. De stichting is actief aan het zoeken naar een goed toekomstperspectief voor deze dieren. Na gedragsbepaling wil men de dieren in een zo natuurlijk mogelijke situatie plaatsen. Ook is men soms in staat een dier zo te socialiseren dat het dier een goede rol kan spelen bij educatieve activiteiten rond de wolf.

Educatie

Educatie is naast opvang een tweede belangrijke doelstelling van de stichting. Deze educatie richt zich in hoofdzaak op twee gebieden. Het zal duidelijk zijn dat één van de boodschappen van

de stichting is te vertellen waarom de hond geen huisdier is. Daarnaast werkt men ook aan het befaamde 'Roodkapjesyndroom'. Dat wil zeggen dat er pogingen worden ondernomen om hardnekkige vooroordelen over de wolf weg te nemen. Dit valt niet mee, want veel mensen zien in de wolf nog altijd een gevaarlijk roofdier ook al heeft men het aanvallen van mensen door wolven nog nooit kunnen aantonen. Op zichzelf is het natuurlijk geen verkeerde zaak om foutieve vooroordelen weg te werken, maar vanwege het ontbreken van de wolf in Nederland kan men wel vragen stellen bij de effectiviteit van dergelijke activiteiten. Navraag bij de Stichting Wolvenopvang Nederland leerde mij echter dat er nog steeds activiteiten zijn die gericht zijn op de herintroductie van de wolf in Nederland. Hierbij is ook deze stichting betrokken. Dit project zal echter nog jarenlange voorbereiding vragen. Een goede voorlichting over wolven is voor het draagvlak van een dergelijk project natuurlijk wel van levensbelang.

Vossen

Eind april 1998 opende de stichting ook een opvangcentrum voor vossen. De Dierenbescherming was hier financieel behulpzaam bij. Aangezien de vos zich in Nederland heeft kunnen

handhaven ondanks veel jagersgeweld, zou het best eens zo kunnen worden dat de bemoeienis met vossen die met de wolf gaat overtreffen. Jonge vosjes worden niet zelden mee naar huis genomen in de veronderstelling dat het ouderdier ontbreekt. Als na verloop van tijd blijkt dat deze dieren niet geschikt zijn om thuis te houden, komen ze naar het opvangcentrum. Vaak zijn deze dieren zo aan mensen gewend, dat ze niet meer in de vrije natuur kunnen worden losgelaten. Ze zouden immers zo in de armen van hun gewapende vijanden lopen...

Vrijwilligers en donateurs

De stichting werkt met vrijwilligers en de financiën voor allerlei voorzieningen moeten worden geworven. Zo kent men onder meer donateurs in verschillende categorieën. Donateurs die minimaal fl. 120,- per jaar storten, mogen zich 'alpha-wolf' noemen. De titel 'roedelwolf' is voor iedereen, die fl. 35,- per jaar bijdraagt en als gezinsdonateur voor fl. 75,- per jaar staat men bij de stichting te boek als 'wolvetroedel'.

Uiteraard is ook voor de opvang van vosjes is geld nodig en uw steun voor dit werk is van harte welkom.

Donateurs van de Stichting Wolvenopvang Nederland mogen vier maal per jaar een bezoek brengen bij het opvangcentrum. Ook kan men tegen betaling uitgebreide lezingen krijgen over de wolf. Vooral bij kynologenverenigingen blijken deze succesvol te zijn. Bent u geïnteresseerd in het werk van deze stichting en wilt u meer informatie of donateur worden dan kunt u contact opnemen met de Stichting Wolvenopvang Nederland. Het adres is Teraalst 9, 4911 BP Den Hout. (Oosterhout) Telefoon (0162) 43 72 84.

bron: periodiek Stichting Wolvenopvang Nederland en mededelingen van J. Piederiet.

GANZEN MET ROZE SNAVELS MOETEN WIJ NIET

Natuurmonumenten is alert en actueel. Onlangs heeft zij een ganzenbord in omloop gebracht. Leuk en leerzaam. 'Ga terug naar start want u bent een boer die net een hypotheek bij de RABO Bank heeft gesloten, de bank van voorzitter Wijffels, om het waterpeil van zijn land twee meter omlaag te brengen en die onterecht ganzenschade claimt bij het Ministerie van Landbouw om daarmee zijn hypotheek af te lossen', komt niet in het spel voor. Maar het argeloze kind dat op de Scheelhoek belandt wordt haarfijn uit de doeken gedaan dat grauwe ganzen met oranje snavels wel maar grauwe ganzen met roze snavels niet op de Scheelhoek mogen zijn en dus verwijderd moeten worden. Leuke voorlichting voor je kind!

Herintroductie

Hoe zat ook al weer? Als gevolg van jacht stierf de laatste inheemse grauwe gans begin deze eeuw in Nederland uit. Die grauwe gans had een oranje snavel. In de jaren zeventig stroopten natuurbeschermers de mouwen op om de grauwe gans weer een plaatsje in ons land te gunnen. Mr. T. Lebrecht (D) de vooraanstaande ganzenkenner, haalde grauwe ganzen uit het Belgische Zwin en introduceerde ze op de Plaat van de Scheelhoek terwijl Dr. J. Rooth van het voormalige Rijksinstituut voor Natuurbeheer Zweedse vogels introduceerde in Friesland. Van de vogels uit Het Zwin is altijd gezegd dat ze uit Oost Europa kwamen en daarom behoorden tot de hier niet inheemse ondersoort *Anser anser rubrirostris* die een roze snavel heeft.

Het project is geslaagd. Geleidelijk heeft de grauwe gans weer een deel van zijn oorspronkelijke leefgebied ingenomen en ronduit lyrisch is er geschreven over de positieve rol die deze gans vervult in het moeras-ecosysteem. Als voorbeeld wordt altijd de situatie in de Oostvaardersplassen aangehaald waar dankzij de grauwe gans plassen niet dichtgroeien met riet en de ganzen bovendien de vegetatiestructuur positief beïnvloeden.

Chantage

Iedereen blij behalve de Natuurmonumentenbeheerders van de Scheelhoek die, en dit terzijde, vorig jaar nog vijf reeën een ellendige dood bespaarden door ze dood te schieten. Nee, op de Scheelhoek was men niet blij met het succes van het grauwe ganzen project. Ondanks het feit dat een groot aantal jonge ganzen door lokale boeren al doodgeschoten wordt voor de winter invalt klagen diezelfde boeren natuurlijk steen en been. Immers wie niet klaagt zal niet vangen. Daarbij komt dat het Jachtfonds geen schade uitkeert voor ganzenschade die in de zomer en dus door onze eigen (!) broedvogels zou worden aangericht. En dus dreigden de boeren Natuurmonumenten met schadeclaims! Verzin een list, dachten de beheerders van Natuurmonumenten. Eureka! De Zwin ganzen hebben een Oosteuropese snavel en zoals de heer Verver van Natuurmonumenten zonder een spier te vertrekken voor het Radio 1 journaal stelde: '... je ziet het ook aan de eieren want die zijn kleiner dan die van onze inheemse grauwe gans *Anser anser anser....*'. Bovendien zou ook door middel van DNA-onderzoek zijn aangetoond dat de Scheelhoekganzen tot de oostelijke ondersoort zouden behoren.

Geen visie

Het verhaal is verder bekend: de Provincie Zuid-Holland gaf Natuurmonumenten vergunning om eieren en nesten weg te halen en de medewerkers togen aan het werk. Overal langs het Haringvliet werden ganzennesten verstoord, ook in die gebieden waar van overlast geen sprake was en zelfs op het eiland Tiengemeten dat nota bene onder andere voor ganzen is aangekocht.

Los van de vraag of de beweerde schade op waarheid berust en los van het feit dat chantage nimmer gehonoreerd mag worden, heeft Natuurmonumenten natuurlijk voldoende geld om eventuele schade te vergoeden of een andere oplossing te zoeken. Op de Scheelhoek wordt op enorme schaal riet gemaaid

voor commerciële doeleinden. Op Tiengemeten wordt het laatste nog ongeschonden deel van het rietmoeras (N.B. het Staatsnatuurmonument De Blanke Slikken) nu ook door vee begraaasd en verwoest. Op Tiengemeten worden door Natuurmonumenten tonnen verdiend door een groot deel van het eiland te laten bewerken door loonbedrijven en op een ander toekomstig natuurontwikkelingsgebied werd deze zomer zelfs maïs verbouwd. Geld is dus niet het probleem. Visie wel. Natuurmonumenten heeft een nieuwe directeur, Mr. Evers. Evers wil meer leden. Het zijn er nu al 900.000 en die leden moeten allemaal de Natuurmonumenten in! Net als bij Staatsbosbeheer worden de beheerders gestimuleerd om hun terreinen zoveel mogelijk open te stellen en recreatieve voorzieningen aan te leggen. Dat gebeurt nu dan ook op grote schaal en vaak zonder kennis van zaken en zonder rekening te houden met de natuur. Het zou Evers sieren om te gaan doen waarvoor Natuurmonumenten is opgericht namelijk de natuur te beschermen en niet een verkapte ANWB op te bouwen.

DNA-onderzoek

Maar dit terzijde. Zitten er eigenlijk wel oostelijke grauwe ganzen in het Haringvliet? Hebben de grauwe ganzen van de Scheelhoek wel roze snavels? Is wel door middel van DNA onderzoek aangetoond dat de Scheelhoekganzen tot de oostelijke ondersoort behoren? Het antwoord op al deze vragen is *neen!*

Ganzen worden door Natuurmonumenten afgerekend op hun snavel kleur (foto: Mike Weston).

De Haringvlietganzen hebben gewoon oranje snavels. Na lang aandringen hebben we onderliggende DNA-studies onder ogen gekregen. Wat blijkt is dat iedere suggestie van een oostelijke component afwezig is, dat Noorse en Zweedse grauwe ganzen enigszins van elkaar verschillen, dat de Friese grauwe ganzen inderdaad verwant zijn aan de Zweedse en dat de Scheelhoek grauwe ganzen eveneens nauw verwant zijn aan de Zweedse grauwe ganzen. Waarom trekken de grauwe ganzen van de Scheelhoek 's winters dan niet weg? Het zou kunnen dat hier een domesticatie effect een rol speelt maar meer voor de hand liggend is dat grauwe ganzen in ons klimaat geen reden hebben om weg te trekken. Zouden ze dat wel doen dan komen ze terecht in het overvolle overwinteringsgebied van de Noordepartse grauwe ganzen. Dat trekvogels uit noordelijker streken over populaties van gematigde streken vliegen is een bekend fenomeen dat 'leap-frog migration' wordt genoemd. Het verhaal gaat dat Graaf Léon Lippens () de grauwe ganzen die hij in de vijftiger jaren in het Zwin uitzette uit Oost Europa heeft gehaald. Als dat waar is, is er niets aan de hand want ook daar komt de ondersoort *Anser anser* voor. De oostelijke ondersoort *Anser anser rubrirostris* komt voor in Oost- en Zuid Azië en heeft grote eieren!

Redactie

WELJA, EEN DAGJE WELNA

Onlangs werd de Faunabescherming gebeld door een dame die ons vertelde dat haar man met een jachtgezelschap van randstedelijke industriëlen en zakenlieden op 2 november zou gaan jagen op landgoed Weina. We kennen het jachtgezelschap en de terrein-omstandigheden en wisten dus dat we van nabij de jacht zouden kunnen observeren. Onze tipgeefster bezwoer ons haar identiteit geheim te houden, omdat ze er zeker van was dat uitlekken haar huwelijk zou kosten. Nooit had ze haar echtgenoot zelfs maar durven laten blijken hoezeer ze walgde van zijn barbaarse hobby, de drijfjacht op wilde zwijnen.

Door ons te tippen hoopte ze dat er meer bekendheid gegeven zou worden aan de wijze waarop gejaagd wordt, waardoor het mogelijk tot een verbod op de drijfjacht zou kunnen komen. En zo kon het gebeuren dat vijf met camera's bewapende faunabeschermers per All Terrain Bike landgoed Weina introkken, en daar inderdaad stuitten op een zeer omvangrijke en alles verstorende drijfjacht. Mannen met honden die het wild opdreven, in paniek wegvlochtende herten, reeën en zwijnen, en in linie wachtende jagers die

onze komst met een zekere gelatenheid accepteerden. Met uitzondering van één jager die dreigend zijn geweer richtte op één van ons, hetgeen hem op een per GSM aan de politie gemelde strafklacht kwam te staan. In de volgende Argus krijgt u een uitvoerig fotoverslag van deze jachtpartij, maar één detail willen we u op dit moment niet onthouden. Aan het eind van de jachtdag, toen de jagers hun buit (ongeveer tien zwijnen) van die dag naar de koelcel van jager Heuvelman brachten, gebeurde er iets bijzonders. Een groot deel van de jachtbuit verdween in de nacht van maandag op dinsdag spoorloos uit de koelcel, waardoor de jagers de dag erop zagen dat hun inspanningen goeddeels tevergeefs geweest waren...

De Faunabescherming was van dit voorval op de hoogte gebracht via een vertrouwelijke en zeer betrouwbare tip. Merkwaaardig genoeg wisten noch de politie Epe, noch jachttopzichter Bram Born van Weina ergens van toen ze in de loop van dinsdag gebeld werden door de pers over dit bijzondere voorval. Kennelijk hebben de jagers hun zeperds liever niet in de krant...

Wordt vervolgd!

Een faunabeschermer bekijkt één van de trieste slachtoffers van de jachtpartij op Weina (foto: Harry Voss).

'HAAL DE NERTS UIT Z'N VERDOMHOKJE'

Weinig mensen realiseren het zich, maar Nederland is één van de grootste bontfokkers ter wereld. Op straat zie je daar weinig van, want de Nederlander koopt of draagt nauwelijks meer bont. Een grote meerderheid van de bevolking wijst het fokken van pelsdieren voor bont af.

Maar, verstopt achter de hoge hekken en prikkeldraadversperringen van tweehonderd bontfokkerijen, fokken, vergassen en villen bontfokkers jaarlijks zo'n 2,6 miljoen nertsen. Dat is tien procent van de wereldproductie!

Bont voor Dieren, waarin ook de Dierenbescherming en de Fauna-bescherming vertegenwoordigd zijn, zet zich al ruim vijftien jaar in voor een verbod op de bontfokkerij. Wij beschouwen bont als een puur luxe en overbodig product, waarvoor geen dieren gefokt en gedood dienen te worden. Mede door onze inspanningen heeft de toenmalige minister van Landbouw, Van Aartsen, besloten het fokken van vossen en chinchilla's vanaf het jaar 2008 te verbieden. Dat is natuurlijk uitstekend, maar het fokken van nertsen gaat voorlopig gewoon door. Begin 1999 komt de nertsenfokkerij opnieuw op de politieke agenda. Dat is hét moment om de nertsenfokkerij opnieuw ter discussie te stellen!

De nerts in de vrije natuur/gekooide ellende

De nerts is een marterachtige en nauw verwant aan de otter en de hermelijn. Nertsen hebben een eigen territorium, dat ze verdedigen tegen binnendringende soortgenoten. De grootte van het territorium varieert van één tot vijf vierkante kilometer. Farmnertsen zijn ongedomesticeerde dieren die in niets afwijken van hun in het wild levende soortgenoten. De nertsenhouderij is een beruchte vorm van bio-industrie. Kleine draadgazen kooien van 30 cm breed en 86 cm lang staan aaneengesloten in lange rijen onder een afdak. In één kooi zitten soms twee, maar meestal drie nertsen. Maar door de kooien aan elkaar te schakelen, hebben de bontfokkers de bezettingsgraad van de kooien flink opgeschroefd. En dat voor dieren

die van nature solitair leven!

De leefomstandigheden op een fokkerij komen op geen enkele manier overeen met de eisen die nertsen van nature stellen aan hun leefomgeving. De dieren kunnen niet rennen, zich verstoppen of vluchten. Zwem- en viswater ontbreekt. In de kooi is slechts een drinknippel waar ze hun water uit krijgen. Geen wonder dat zij in hun kooitjes gek worden van verveling en frustratie. Dat is ook te zien aan het abnormale gedrag dat nertsen in gevangenschap vertonen. Dit gedrag bestaat uit het eindeloos herhalen van zinloze bewegingen. Daarnaast verminken veel nertsen zichzelf: ze bijten bijvoorbeeld hun eigen staart kapot. In groepen breken vaak vechtpartijen uit tussen de dieren.

Na zeven maanden vergast

Zodra nertsen hun wintervacht hebben, komt er een abrupt einde aan hun treurige bestaan. Eerst worden zij met koolmonoxide vergast, daarna wordt het lijkje gevuld. Met honderdduizenden tegelijk worden de pelzen naar de veilinghuizen in Scandinavië gebracht. Vandaar uit worden ze verkocht aan landen als Rusland, China en Japan. Negenennegentig procent van het Nederlandse bont is inmiddels bestemd voor het buitenland. Nederland exporteert dierenleed!

Wat doet de politiek?

De nertsenfokkerij staat al jarenlang ter discussie. Gelukkig is politiek Den Haag de afgelopen jaren niet doof gebleven voor de maatschappelijke bezwaren tegen de bontfokkerij. De vossenfokkerij en de chinchillafokkerij worden verboden in Nederland. Politiek Den Haag gaf de nertsenfokkers in 1995 groen licht, mits het welzijn van de dieren zou verbeteren. De bontfokkers waren er als de kippen bij om hier zelf een plan voor te schrijven. Het hoeft niemand te verbazen dat alleen zichzelf profiteren van dit plan. Voor de nertsen verandert er weinig. Nog steeds blijven ze opgesloten in kleine gazen kooien. Ze krijgen een ligplankje en een stukje pvc-buis om 'mee te spelen'. Door de dieren in groepen te houden zijn dat maar liefst elf nertsen per

*Een nerts in zijn veel
te kleine behuizing
(foto: Fred Hess).*

vierkante meter. Dat is anderhalf A4-tje per nerts!

De eerste resultaten van het plan zullen pas eind 1998 bekend gemaakt worden. Daarna zal de Tweede Kamer met de minister van Landbouw de resultaten bespreken. Bont voor Dieren wil dat moment aangrijpen om de minister van Landbouw en de Tweede Kamer te vragen om nu een einde te maken aan diervijandige nertsenfokkerij. Daarvoor hebben we uw hulp hard nodig!

Wat vinden de politieke partijen?

PvdA, GroenLinks, SP en RPF willen de nertsenfokkerij verbieden.

CDA, WD, SGP en GPV maken zich minder druk om het leed van nertsen en geven nertsenfokkers groen licht. D66 was is het verleden verdeeld over de nertsenfokkerij

Frank Wassenberg

MERCEDES ZAKT VOOR HAAS-UITWIJKTEST

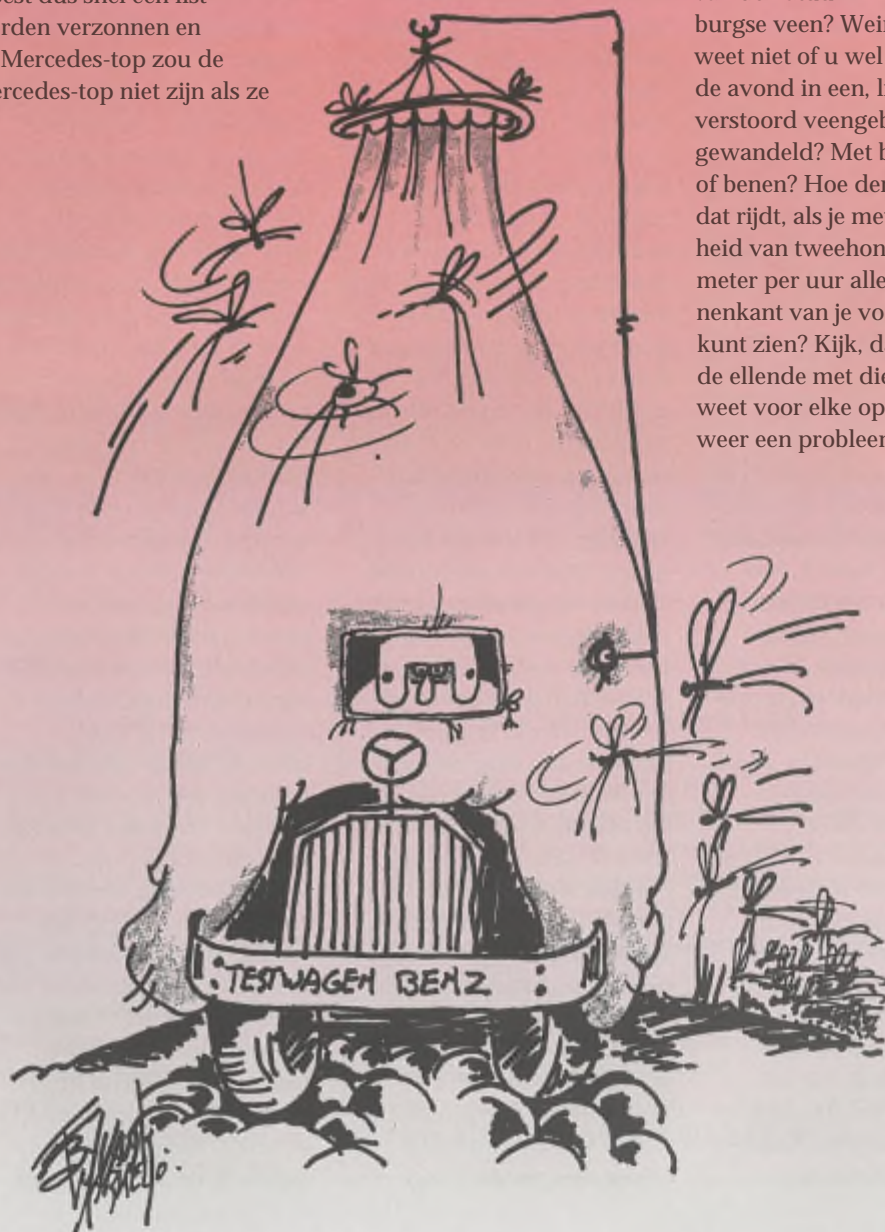
Begin oktober opende het Duitse Benz-concern haar nieuwe testbaan in Papenburg, vlak over de Nederlandse grens bij het Groningse Bellingwolde. De aanleg van die baan in het Oostfriesse veengebied ging niet zonder slag of stoot want milieu-activisten wisten de zaak lange tijd te traineren. Ze gingen zelfs zover, dat ze een dorpje bouwden op het gewraakte terrein. Je vraagt je af wat deze mensen bezielde. Want wat hadden de genereuze makers van de Mercedes niet allemaal gedaan om zo'n lullig stukje veengrond te bemachtigen voor hun broodnodige testen? Meer dan veertien miljoen mark had dit lapje grond de regering van de deelstaat Nedersaksen opgebracht. Voorwaar een mooi bedrag om de natuur in de naburige veengebieden wat op te kalefateren. Daarnaast fourneerde de Duitse multinational nog een fiks bedrag om maar liefst vijftig hectare bos aan te planten, terwijl er toch slechts een kleine duizend hectare verloren was gegaan door de aanleg van het testcomplex. Dus waar praat je over? Zo dacht ook de directie van Mercedes, die zich voltallig en met een zuiver geweten in het nietige Duitse stadje meldde bij de opening van de testbaan. Voortaan konden de testmodellen van de autogigant allemaal op één circuit worden uitgeprobeerd. Elk uur van de dag en zeven dagen per week. En niemand die er in dit afgelegene veenoord last van had. Niemand? Toch wel. Helemaal vergeten. Ook in de Duitse natuur struinen nog wel wat dieren rond. Een natuurgebied asfalteren is één ding, maar peuter dat

'wild' maar eens aan het verstand dat het hier niet meer welkom is. Nog maar nauwelijks waren de testritten begonnen of daar had je het gelazer al. Binnen twee weken zat Mercedes met een hazenschade van zesduizend gulden. *Ha-zen-scha-de*, jawel. Merkwaardig toch, want je zou mogen verwachten dat, na de aanpassingen aan de BabyBenz, die zo jammerlijk onderuit ging op het eland-uitwijk-examen, een geslaagde haas-uitwijktest wel binnen de mogelijkheden van Mercedes zou liggen. Kennelijk niet. Er moest dus snel een list worden verzonnen en de Mercedes-top zou de Mercedes-top niet zijn als ze

voor dit probleem niet snel een oplossing had uitgedacht: Jagen. Men besloot om, na het vernielen van een prachtig stuk veen, de zaak dan nu ook maar rigoureuus af te maken. Alle hazen eruit! Jagers werden ingeroepen om alles wat naar Pasen riekte af te schieten. Dat was niet tegen dovemansoren gezegd. Nauwelijks hadden de jagers zich op de racebaan gemeld of er bleken niet alleen hazen maar ook reeën, konijnen, vossen en zelfs allerlei vogelsoorten voor te komen. Levensgevaarlijk! Een wonder dat de test-

coureurs het überhaupt nog klaarspeelden om zo nu en dan een Mercedes ongeschonden door deze dieren-tuin heen te loodsen. Natuurlijk werd de jagers geen strobreed in de weg gelegd om ook deze dieren af te schieten, want niets mocht de veiligheid van de coureurs in gevaar brengen. Behalve natuurlijk de testauto's zelf, want anders hoef je ze niet te testen.

Voor de hazen, de reeën en hun lotgenoten is het pleit in ieder geval beslecht. Maar betekent dat ook het einde van de natuur in het Papenburgse veen? Weinig kans. Ik weet niet of u wel eens tegen de avond in een, liefst wat verstoord veengebied heeft gewandeld? Met blote armen of benen? Hoe denk u dat dat rijdt, als je met een snelheid van tweehonderd kilometer per uur alleen de binnenkant van je voorruit nog kunt zien? Kijk, dat is nou de ellende met die natuur. Ze weet voor elke oplossing wel weer een probleem te vinden.

EEN BEZOEK AAN EEN

'NETTE' DRIJFJACHT

Het was vlak voor de lunchpauze tijdens een moeilijk zakelijk overleg over een bedrijfsovername. De telefoon ging. Een goede kennis belde: Als je nou eens een echte drijfjacht wil meemaken moet je subiet in je auto stappen. Je vindt ons daar en daar en we hebben hier wel een fiets voor je. Ik liet weten mijn best te doen om zo gauw mogelijk te komen. Regelde vervolgens wat en vertrok. In de auto be kroop mij al vrij snel de twijfel over mijn besluit dat ik in een onbesuisde opwelling had genomen. Een fervente voorstander van plezierjacht was ik nooit geweest. Alleen al bij het besef over het bestaan van een dergelijk instituut bekruipt mij telkens weer de schaamte over medemensen die daartoe in staat zijn. Je leest in dit overzicht geregeld over allerlei voorvallen. Maar met dit telefoontje, had de voorbarige hunkering mij bekropen om weer eens echt met de neus op de feiten gedrukt te worden. Een fout verlangen, omdat ik weet dat ik niet in staat ben om daarmee om te gaan. Al twee keer eerder had ik, toen ik ooit van een hazen- en fazantenjacht getuige was, mij niet kunnen bedwingen. Dat wil zeggen dat ik dan vragen ga stellen aan de jagers. Het begint in de trant van: 'Kunt u mij nu eens uitleggen waarom u deze hobby uitoefent?' En het eindigt er steevast mee dat ik bedreigd wordt en dan eieren voor mijn geld kies en afdruipt. Ook deze keer was het daar ginds mis gegaan. Toen ik op de afgesproken plek aankwam, vernam ik dat een jager zijn geweer dreigend op één van de faunabeschermers had gericht. Er was niet

geaarsd om daarvan onmiddellijk de politie te verwittigen. Voor het overige was het, zo vernam ik, die morgen een 'nette' drijfjacht geweest. Wat daaronder verstaan werd? Welnu, goed gemikte schoten. De dieren waren op slag dood geweest. Tevergeefs trachtte ik het 'nette' daarvan op me te laten inwerken en de betamelijkheid daarvan in acceptatie om te zetten. Onze weg voerde op de fiets over ondergelopen bospaden. Herhaaldelijk moest je afstappen omdat je in de modder vastliep. Honderd meter voor een jachthut, waar de jagers zaten te eten, werd er gestopt. Toen de 'heren' even later naar buiten kwamen, vertrokken ze in een auto met aanhanger waarin een stuk of tien jagers zaten. In de aanhanger van een andere auto ongeveer eenzelfde aantal drijvers. Die laatste in fel gele pakken gestoken. Hoe hard we ook traptten, we verloren ze al snel uit het oog. Maar dat duurde niet lang. Over een recht pad van honderden meters lengte zagen we ze terug. Tot zover je kon kijken, jagers in recht gelid. Onderling steeds met een flinke tussenruimte. Op twee meter afstand de eerste jager. Je kon hem goed opnemen. Wederzijds was er geen behoefte aan enig contact. Een man van even in de veertig. Managertype. Een minstens fl. 250,- per-uur-boy. Handen waarmee nimmer ruw werk werd verricht. Welverzorgde nagels. Een uiterst kostbaar geweer op schoot. Voor zijn jachtuitrusting en onberispelijke jachtkleding had hij een klein fortuin neergeteld. De zitting van zijn driepoot krukje met goudkleurige

doppen aan de poten was vervaardigd van goed gelooid soepel Italiaans rundleder. Nee, voor hem geen ordinair jagershoedje met veertje. Op zijn hoofd een donkerkleurige Stetson-achtige J.R.-hoed met een wat afgevlakte ronde bovenzijde en zeer brede rand. Niemand zou hem ontzeggen om daarmee de flamenco te dansen. Gehuld in deze ongetwijfeld zeer actuele jagersmode keek hij zittend op zijn kruk onbewogen star voor zich uit. Hoezeer hij onze aanwezigheid ongetwijfeld verfoeide, nam hij, toen er een camera op hem werd gericht, onbewust poses aan waarbij hij niet in staat bleek zijn onverdiende trots te verdoezelen. En weer be kroop mij de onzalige aanvechting om die man aan te spreken. Want wat bezielde hem om trots te zijn. Wat inspireerde iemand om naar deze, waarschijnlijk ver van zijn huis gelegen plek te komen. Zich daarvoor tot in de puntjes uit te dossen om vervolgens, met zijn daarvoor glimmend opgepoetst geweer, dieren dood te schieten. Aandachtig bestuurde ik de man. Eigenlijk

De man met de J. R.-hoed verlaat zijn post uit de rij van jagers (foto: Harry Voss).

een verdrietige zaak. Want hoe kun je als man zo liefdeloos worden? Wat moet er in zijn leven gebeurd zijn om uit zo'n verderfelijke tijdverdrijf genoeg te putten? Om plezier te ontlenen aan het beëindigen van leven. Een mengeling van medelijden en schaamte maakte zich van mij meester bij de gedachte dat nog steeds zo'n half procent van onze mannelijke bevolking deze morbide vrijetijdsbesteding en verwoede passie koestert. In het bos begonnen drijvers opgewonden te roepen. De eerste knallen daverden door de lucht. Voordat er vlak voor mijn neus een wild zwijn zou worden doodgeschoten, koos ik laf het hazenpad en nam ik afscheid van de groep. Na de lange lunchpauze zat ik, ruim twee uur later, weer aan de vergadertafel. Wel met een lege maag maar met mijn buik barstensvol van het barbaarse jagersvolk.

Bob Hagen

DE BUIT VAN VOS(S)

In het Algemeen Dagblad van 16 september jl. lezen we dat jagers en jachttopzieners extra patrouilles uitvoeren om te voorkomen dat stropers kleumend jachtwild, verschalken. Bij elke hoogwaterperiode of gewoon bij regenoverlast staan dit soort humane daden van jagers in de media. Ze vergeten er bij te melden dat deze dieren enkele weken later alsnog de dood vinden maar dan niet door stropers maar door de jager zelf. J van Vossen van de jagersclub St. Philipsland meldt dat door de dagenlange regenval vooral jonge fazanten verzwakken en ten prooi vallen aan kiekendieven. Mijn vraag: Moeten deze dieren dan soms ook opgevangen worden om een paar weken later door een kogel om te komen??

In het hele land zijn honderden kinderen door de KNJV geïnformeerd over de praktijken van de jacht. Naar aanleiding hiervan kreeg ik van een donateur uit Winterswijk een brief met de volgende opmerking: In een vorig leven was ik leraar en ik meen me te herinneren dat alle scholen gehouden waren aan de regel 'Opleiden tot alle christelijke en maatschappelijke deugden'. Wel iets om eens goed over na te denken.

Prins Willem-Alexander met zijn koninklijke vrienden ging nog wel eens in de Nunspeetse bossen jagen. Pech voor hem: alweer een stukje speeltuin minder.

De gemeente Nunspeet heeft de drijfjacht op wilde zwijnen in natuurgebieden, die in bezit zijn van de gemeente, stopgezet. Volgens de gemeentelijke bosbeheerder M. Karsemeijer is de druk- en drijfjacht niet wen-

selijk omdat het regelmatig onnodig lijden veroorzaakt bij de zwijnen. De gemeente staat nu alleen nog maar afschot van zwijnen toe van uit observatieposten. Dan zullen er wel veel van die observatieposten worden neergezet!

In de Staatscourant van 22 september lezen we dat er geen vossenlintworm op de Veluwe en in de duinen voorkomt. Dat is goed nieuws voor de vossen in deze gebieden. Echter niet voor de 181 vossen die voor dit onderzoek moesten worden doodgeschoten!

Volgens de Zwolse Courant van 15 oktober is de Wezeper voetbalvereniging WHC verlost van spittende roeken. Materiaalman Wout Rademaker laat de krant weten dat, sinds hij een opgezette vos in het midden van het veld neerzette, er geen roeken meer op het veld te zien zijn. Ook weet Rademaker te melden dat er een echte (levende) vos rond de sportvelden rondsluip. Hij gaat er daarom van uit dat de roekenplaag nu helemaal opgelost is. Zo zie je maar weer dat zelfs een dode vos nog nuttig kan zijn. Hopelijk zie de jagers hierin geen nieuw afzetgebied!

Een medewerker van het Gelders Landschap trok half oktober wel erg snel zijn jachtgeweer, toen hij zich geen raad wist met een vijf maanden oud schaap, dat kennelijk verdwaald was. Later bleek het schaap toe te behoren aan Dietje Veldhuis uit Epe. Dietje houdt al meer dan twintig jaar schapen voor haar plezier. Haar vijf maand oude schaap was de wijde wereld in getrokken en kruiste die dag het pad van

de jachttopziener, die juist bezig was een open dag voor het Geldersch Landschap te organiseren. Het schaap kon niet op het feestterrein blijven en dus besloot de jachttopziener het 'lastige' dier maar af te schieten. Het arme schaap belandde bij een collega van de jachttopziener in de diepvries om opgepeuzeld te worden. Doordat Dietje de plaatselijke krant inschakelde en een opsporingsbericht plaatste, biechtten de medewerkers van het Geldersch Landschap het schietincident bij de politie op. Dietje wil de honderd gulden schadevergoeding van het Geldersch Landschap niet hebben. 'Het is bloedgeld' zegt ze.

De gemeente Utrecht heeft op 19 november een dierenwelzijnsnota gepresenteerd. Deze nota gaat over zowel huisdieren als over in het wild levende dieren. Aan de

orde komen zaken als het terugdringen van viswedstrijden, het diervriendelijk bestrijden van duivenoverlast, een vergunningenstelsel voor circussen, die met dieren werken en ... het terugdringen van de plezierjacht. Goed nieuws dus voor de dieren in het midden van ons land. De jagers zullen wel weer roepen dat 'die stadse mensen' geen verstand hebben van jacht.

De hazen rond Staphorst zijn door hun redders (de jagers) weer losgelaten voor het oog van de pers. Gelukkig trappen de persmensen steeds minder in de propaganda stuntjes van de KNJV. Ze achtervolgden de redders met lastige vragen over 'nu redden en straks afschieten?' De antwoorden waren weer uiterst vermakelijk!

*Informatie naar:
Harry Voss, Olieslagershorst 103,
7328 NM Apeldoorn*

Rectificatie Bio-industrie en politiek

In onze vorige ingezonden Argus een pijnlijke fout ingeslopen, namelijk *'In een scharrel- of volière-stal krijgt een kip weliswaar niet veel meer ruimte dan in een legbatterij...'* Dit is niet juist. Een paar cijfers: Legbatterij-kippen beschikken slechts over 450 cm² (is één A4-tje) per kip en zitten bovendien met z'n vieren opgesloten in een klein kooitje. Scharrel- en volière-kippen hebben circa 1400 cm² per kip en kunnen bovendien door de hele stal gaan en staan waar zij willen. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Mevr. E. de Boer, telefoon (072) 511 06 17.

KWAKKELWI NTEROCHTEN D

Het is niet zo koud. Aan de grond heeft het iets gevoren. De afgelopen dagen is het niet echt koud geweest. Met zo'n acht à tien graden begin in februari de vogelzang al weer op gang te komen. Ook op deze ochtend brengen verschillende stadsmerels hun zang ten gehore. Zo hier en daar laten ook de heggemussen hun metaalachtige liedje horen en als ik langs een dicht dennenbosje fiets lijkt het alsof ik een zanglijster hoor. Even stoppen en inderdaad, frederik frederik klinkt het door de vroege ochtend. De zang is nog niet zo uitbundig maar het is dan ook de eerste zanglijster die ik dit jaar hoor.

Als ik even later het wildrooster passeer en de bewoonde wereld achter me laat is er geen vogelzang meer te horen. De vogels voelen zich blijkbaar in de stad wat veiliger dan in het bos. Om vóór zonsopgang bij de heide aan te komen fiets ik flink door en de vaart zit er aardig in als ik rechts

van het pad wat zie bewegen. Zo te zien is het geen ree, toch maar even stoppen en door de verrekijker zie ik dat het parende vossen zijn! Na de paring blijven de rekel en de moervos een tijdje met elkaar verbonden. Snel pak ik mijn camera uit de tas en onder het opzetten van de apparatuur zie ik dat de moervos mij doorheeft. Ze probeert dan ook los te komen van de rekel, die duidelijk zichtbaar bijna één derde maal groter is. Nadat ik wat foto's heb gemaakt komen ze los van elkaar en gaan ze er vandoor. De paartijd van vossen wordt ook wel ranstijd genoemd. Als de moervos bereid is tot paren laat ze een sterke geur achter om zo de rekels van haar aanwezigheid op de hoogte te stellen.

Als ik bij de heide aankom, is de zon al op. Door de kijker zoek ik de vlakte af. Geen dier te zien. Als ik links van me kijk staat daar, uit het niets tevoorschijn gekomen, een vos op het pad op ongeveer twaalf meter

afstand. Hij snuffelt wat en zonder mij op te merken gaat hij een eikenbosje in. Snel pak ik de camera en maak wat geluidjes om zo de aandacht van het dier te trekken. Hij hoort me niet. Ik fluit een keer hard maar ook dat ontgaat hem. Waarschijnlijk volgt hij het verleidelijke geurspoor van de moervos die ik daarnet tegen kwam. Door de kijker zie ik hoe hij overal snuffelt en zo het geurspoor probeert te volgen. Zo af en toe verdwijnt hij tussen de bossenstruiken en op een heuveltje kan ik hem weer goed bekijken. Bij een afgezaagde boom tilt hij even zijn achterpoot op en laat wat urine achter. Uiteindelijk verdwijnt hij achter het heuveltje.

Als ik verder ga, kom ik in een perceel bos waar de zwijnen hun slaappleats hebben. De juiste slaappleats kan ik niet direct terug vinden maar als ik voorzichtig wat rond struin schiet er bij een jonge eik een zwijn weg op zo'n tien meter afstand. Zonder al

te veel geluid te maken loop ik voorzichtig naar de plek, en op een paar meter afstand zie ik op dezelfde plek nog een zwijn liggen. Om wat meer zicht te hebben loop ik er stiller met een grote boog omheen. Het zwijn blijft liggen en als ik door de lens kijk ligt het dier wel verdacht stil. Zo te zien ademt het niet meer. Bij het dier aangekomen blijkt het dood te zijn. Als ik het zwijn wat beter bekijk blijkt het een jong exemplaar te zijn dat vorig jaar is geboren. Er is niets van bloed te zien en waarschijnlijk zal het niet tijdens één van de drijfjachten zijn aangeschoten. Ik sta nog even bij het zwijn te kijken en bedenk dat het dier dat net wegvluchtte tegen dit dode zwijn heeft aangelegd zonder in de gaten te hebben gehad dat het niet meer leefde. Zwijnen slapen in een zogenaamde ketel en houden elkaar warm door tegen elkaar aan te gaan liggen.

Geurt Besselink